

Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

2 ЛІСТАПАДА 2013 г. СУБОТА № 208 (27573) Кошт 1800 рублёў

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

За сталом трэба пакідаць месца для... нябожчыка

СТАР 3

Да каго перайшоў дар Васіля Быкава?

СТАР 4

Навошта дзеці ходзяць у ліфт з камянямі?

СТАР 5

АДЗІНЫЯ ПОГЛЯДЫ НА СУСВЕТНЫ ПАРАДАК ДНЯ

Іх пацвердзілі на сустрэчы 1 лістапада Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка і член Палітбюро ЦК КПК, сакратар Палітыка-юрыдычнай камісіі ЦК КПК, член Дзяржсавета КНР Мэн Цзяньчжу, паведамлілі карэспандэнту БЕЛТА ў прэс-службе беларускага лідара.

«Лічу, ваш візіт як спецпрадстаўніка Старшыні КНР адкрые новую старонку ў нашых даволі інтэнсіўных не толькі кансультацыйных, але і адносін», — падкрэсліў Прэзідэнт.

«Кітай з'яўляецца стратэгічным саюзнікам Беларусі, і нашы адносіны выбудовуюцца з першага дня незалежнасці, а фундаментам быў закладзены яшчэ ў часы Савецкага Саюза», — сказаў беларускі лідар.

На думку Прэзідэнта, паміж Беларуссю і Кітаем няма абсалютна ніякіх праблем з пункту гледжання перспектывы развіцця сітуацыі ў свеце. «У нас сёння адзіныя погляды на сусветны парадак дня», — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.

Кіраўнік дзяржавы заўважыў, што Кітай ідзе ў авангардзе барацьбы за шматпалярны свет. «Мы таксама прытрымліваемся гэтай пазіцыі», — сказаў Прэзідэнт. — Мы заўсёды падтрымлівалі і будзем падтрымліваць Кітай у плане тэрытарыяльнага адзінства, а таксама будзем процістаяць разам з вамі напалкам з боку асобных сіл на Захадзе на правах чалавека і іншых пытаннях. Нам гэта тэматыка знаёма».

Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў таксама, што ў плане палітычных пытанняў паміж Беларуссю і Кітаем «складваюцца добрыя адносіны і адзіны погляд на сітуацыю».

Паводле ацэнкі Прэзідэнта, гандлёва-эканамічныя адносіны, а таксама адносіны ў фінансавай сферы паміж Беларуссю і Кітаем развіваюцца даволі актыўна. Беларускі лідар падзякаваў кітайскаму боку за аказаную падтрымку па крэдытаванні многіх праектаў на тэрыторыі Беларусі.

Разам з тым, Прэзідэнт Беларусі падкрэсліў зацікаўленасць у прамых інвестыцыях: «Мы хацелі б, каб Кітай больш актыўна ўкладваў у эканоміку Беларусі прамыя інвестыцыі, развіваючы гэты кірунак».

Аляксандр Лукашэнка таксама расказаў, што Беларусь і Кітай вызначылі шмат канкрэтных кірункаў супрацоўніцтва, у тым ліку па будаўніцтве Кітайска-беларускага індустрыяльнага парку на тэрыторыі Беларусі, дзе будуць працаваць прадпрыемствы на аснове самых высокіх тэхналогій.

«Перадайце майму добраму сябру Сі Цзіньпіну, што мы будзем прытрымлівацца духу тых адносін, якія ў нас складваюцца», — адзначыў Прэзідэнт Беларусі, звяртаючыся да кітайскага гасця.

У сваю чаргу Мэн Цзяньчжу запэўніў у намеры кітайскага боку падняць двухбаковае супрацоўніцтва на яшчэ больш высокі ўзровень. «Я поўнасьцю падтрымліваю вашу думку аб неабходнасці падняцця стратэгічнага партнёрства паміж Кітаем і Беларуссю на новы ўзровень», — сказаў кітайскі госьць.

Мэн Цзяньчжу перадаў Аляксандру Лукашэнку шчырыя прывітанні ад Старшыні КНР, «які высока ацэньвае вялікія поспехі па выніках візіту Прэзідэнта Беларусі ў Кітай летам гэтага года».

«Старшыня КНР таксама надае вялікае значэнне вашай прапанове адносна ўмацавання супрацоўніцтва ў сферы бізнесу па абмене інфармацыяй», — сказаў член Палітбюро ЦК КПК.

Мэн Цзяньчжу падкрэсліў, што прыехаў у Мінск па даручэнні Старшыні КНР з мэтай далейшага развіцця стратэгічнага партнёрства паміж нашымі дзяржавамі.

ВІНШАВАННЕ ПРЭЗІДЭНТА

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў Георгія Маргвелашвілі з перамогай на выбарах Прэзідэнта Грузіі. Аб гэтым БЕЛТА паведамліў ў прэс-службе беларускага лідара.

«Давольце выказаць надзею, што Ваша дзейнасць на найвышэйшай дзяржаўнай пасадзе будзе садзейнічаць далейшаму працітанню Грузіі і развіццю ўзаемавыгаднага беларуска-грузінскага супрацоўніцтва», — гаворыцца ў віншаванні.

ДЗЕНЬ СВЯТОГА ГУБЕРТА

Яго асвятляюць 3 лістапада ў Гродне. Галоўным «героем» свята будзе, зразумела, сімвал горада над Нёманам — алень святаго Губерта, якому будзе прысвечана літаратурная выстава ў абласной навуковай бібліятэцы імя Я. Карскага.

А ў заапарку правядуць анімацыйную тэматычную экскурсію «У пошуках алены Давіда». Таксама ў праграме свята — выстава сабак паліяўных і дэкаратывных парод (святлы Губерт лічыцца заступнікам паліяўных), продаж дзічыны, рыбы. У Старым замку наладзяць этнакірмаш гістарычных клубы «Кром» і «Арыдан», а ў Новым замку выступіць з канцэртам «Музыка восенскага барока» ансамбль старадаўняй музыкі Гродзенскай капэлы. Свята завершыцца канцэртнай праграмай этнагрупоў Folkmashin, Ildorath і Фаер-шоу ў двары Новага замка.

Барыс ПРАКОПЧЫК.

ДЗЯДЫ, ЯКІЯ НАС ВЫЗВАЛЯЛІ

У паездку пад Оршу мяне паклікалі сумняі і адначасова светлыя падзеі, якія інакш, як рэкам вайны, і не назавеш. Упершыню за 70 гадоў у ваіны магільныя павінны былі прыехаць нашчадкі салдат. Прыехаць здаль, за некалькі тысяч кіламетраў — з Казахстана, Татарстана і Бранскай вобласці Расіі. Больш і тое, што імёны гэтых невядомых салдат былі высветлены

не прафесіяналамі, а намаганямі падлеткаў і моладзі Аршанскага ваенна-патрыятычнага клуба «Русічы», якому сёлета споўнілася 25 гадоў.

Дзякуючы «Русічам» 9-гадовы хлопчык Дзяніс Іванюшын (на фотаздымку) цяпер будзе ведаць дакладнае месца апошняга прыстанку свайго прапрадзёда Дарафея Цімафеевіча Панізава, які за-

гінуў пры вызваленні беларускага горада Орша ў чэрвені 1944 года. Хлопчык прыехаў сюды з далёкага пасёлка Дубраўка Бранскай вобласці. Цяпер ад яго самога будзе залежаць далейшае захаванне памяці пра свайго гераічнага родзіча.

Памятаць продкаў нас абавязваюць не толькі Дзяды, Радаўніца і Дні Перамогі. **СТАР 3**

МАСТАЦТВА, ЯШЧЭ БОЛЬШ МАСТАЦТВА!

Адкрыццё кінафестывалю «Лістапад-2013»: сціпла і з густам?

Учора нарэшце стартаваў юбілейны 20-ы Мінскі міжнародны кінафестываль «Лістапад». Урачыстае адкрыццё найбуйнейшага і самага ўплывовага кінафоруму краіны адбылося ў вялікай зале Палаца Рэспублікі. Але перш чым на сцэне выдучыя павіталі гасцей і ўдзельнікаў фестывалю больш чым з 10 краін свету, а старшыня фестывалю Генадзь Давыдзька разбіў традыцыйную «кінаматаграфічную» талерку (перад пачаткам кіназдымкаў аб камеру заўжды б'юць талерку з назвай фільма і аўтаграфам удзельнікаў), у холе Палаца Рэспублікі па чырвонай дарожцы прайшлі ганаровыя госці фестывалю.

На выпадак непагадзі сёлета чырвоны дарожку вырашылі размясціць унутры палаца. Звязана гэта яшчэ і з тым, што па ёй меліся прайсці не проста «зоркі», а «зоркі» ў сукенках ад французскага куцор'е Дэні Дзюрана, які адзявае славу тасцяў для чырвонай дарожкі Канскага кінафестывалю. Строй куцор'е — гэта ўнікальнае, выканана ў адным экзэмпляры сукенкі ручной работы, аздоблена вышыўкай, бісерам, карункамі, крышталамі Swarovski. Менавіта ва ўсёй гэтай прыгажосці і з'явіліся на «лістападаўскай» чырвонай дарожцы беларускія актрысы Ганна Палупава, Паліна Сыркіна, Яўгенія Жуковіч, Аляксандра Балышава, Юлія Палубінская ды іншыя. **СТАР 2**

ФОРУМ ФІНАНСАВЫХ ПРАФЕСІЯНАЛАЎ

У Мінску працуе спецыялізаваная выстава «Банк. Страхаванне. Лізінг». Яна прымеркавана да Дня зберажэнняў, які ўпершыню адсвяткавалі ў нашай краіне. Сёлета форум зрабіў акцэнт на павышэнне фінансавай адукаванасці. Свае экспазіцыі падрыхтавалі выдучыя банкі краіны, страхавыя і лізінгавыя кампаніі.

«Сёлета беспрэцэдэнтная колькасць удзельнікаў. Упершыню на выставе прадстаўлены кампаніі мікрафінансавання, якія Нацбанк хутка возьме пад свой кантроль. Выстава дэманструе, што фінансавая сістэма Беларусі, нягледзячы на пэўныя цяжкасці, развіваецца ў межах існуючых сусветных тэндэнцый», — адзначыў на адкрыцці намеснік старшыні праўлення Нацбанка Сяргей ДУБКОУ.

Нацыянальных рэйтынговых агенцтваў пакуль не будзе

Адным з напрамкаў дзейнасці ў фінансавай галіне з'яўляецца стварэнне нацыянальных рэйтынговых агенцтваў. Гэта добра паўплывае на рынак каштоўных папер, банкаўскаму і страхавую дзейнасць, унутраныя і знешнія інвестыцыі. Сяргей Дубкоў паведаміў, што фінансавы рынак Беларусі пакуль недастаткова развіты, а гэта робіць стварэнне нацыянальнай сістэмы рэйтынгаў на гэтым этапе з'яўчальным. «Фінансавы рынак нашай краіны ў глабальным маштабе вельмі невялікі, ён невялікі нават у разрэзе краін Усходне-Цэнтральнай Еўропы», — адзначыў Сяргей Дубкоў. — Увесці сістэму ўнутранага рэйтыngu пры негатыўнасці рынку — гэта драма выдаткаваць інтэлектуальныя, тэхнічныя і фінансавыя магчымасці. **СТАР 2**

ЦЫТАТА ДНЯ

Пётр ПРАКАПОВІЧ, намеснік прэм'ер-міністра: «У Беларусі не плануецца навялічваць стаўку падатку на дабаўленую вартасць. Цяпер стаўка ПДВ знаходзіцца на ўзроўні 20%. Яна застаецца нязменнай. Нязменнай застаецца і падатак на прыбытак. Навялічваць зараз падатковую нагрузку нельга, таму што яна і так дастаткова высокая. Мы на гэтым паказчыку не канкуруем з Расіяй, ні з Казахстанам. Таму далейшае навялічэнне падатковай нагрузкі лічу немэтазгодным».

НАДВОР'Е СЁННЯ

Брэст	+ 13°
Віцебск	+ 9°
Гомель	+ 12°
Гродна	+ 11°
Магілёў	+ 10°
Мінск	+ 10°

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 02.11.2013 г.

Долар ЗША	9200,00
Еўра	12470,00
Рас. руб.	286,00
Укр. грыўня	1124,32

Курсавая розніца

На еўра ўпаў цень інфляцыі

Еўрапейская валюта патанела адносна долара. Гэта выклікала навіной аб тым, што інфляцыя ў еўразоне завопалілася.

Трыдзяткі спужаліся, што Еўрапейскі Цэнтрабанк знізіць з-за гэтага базавую працэнтную стаўку, і сталі прадаваць еўра. Спецыялісты кажуць, што еўрапейская валюта можа патанець яшчэ, калі стаўку і сапраўды зніжаць або ЗША стануць даваць вельмі пазітыўную статыстыку аб сваім развіцці.

У Беларусі еўра таксама патанеў — на 200 рублёў (мінус 1,6%) да 12470. Долар падрос на 30 рублёў (плюс 0,3%) да 9200. Расійскі рубль разам з «еўрапейцам» знізіўся — на 3,5 рубля (мінус 1,2%) да 286.

Уладзіслаў КУЛЕЦКІ

ХРОНІКА АПОШНІХ ПДЗЕЙ

АБАМА СПЫНІЎ ПРАСЛУХОЎВАННЕ У ШТАБ-КВАТЭРАХ МВФ І СУСВЕТНАГА БАНКА

Прэзідэнт ЗША Барак Абама распарадзіўся спыніць праслухоўванне размешчаных у Вашынгтоне штаб-кватэры Міжнароднага валютнага фонду і Сусветнага банка, перадае ў Reuters са спасылкай на неназваную, але інфармацыйную крыніцу. Паводле інфармацыі суразмоўцаў агенцтва, сачэнне за перамовамі ў будынку МВФ і СБ было прыпынена прыкладна ў той жа час, што і праслухоўванне штаб-кватэры ААН у Нью-Ёрку — гэта значыць, у канцы перамова-пачатку кастрычніка. Раней аб тым, што Агенцтва нацыянальнай бяспекі ЗША (АНБ) сочыць за перамовамі ў міжнародных арганізацыях, нічога не паведамлялася. Афіцыйна ў Белым доме заявілі, што ЗША не ажыццяўляюць электроннае сачэнне за штаб-кватэрамі МВФ і СБ.

ДВУХПАВЯРХОВЫЯ ЦЯГНІКІ ПАЧАЛІ КУРСІРАВАЦЬ ПА ЧЫГУНКАХ РАСІІ

Першы такі састаў адправіўся ўчора раніцай з Масквы ў Сочы, паведамліў у прэс-службе РЧ. Новыя цягнікі ўмяшчаюць у два разы больш пасажыраў, чым аднапавярховыя. За кошт гэтага ў двухпавярховых цягніках устаноўлены спецыяльныя тарыфы, якія на траціну ніжэй, чым звычайныя. У РЧ адзначаюць, што камфартальнасць кожнага купэ незалежна ад паверхі цалкам супастаўна са звычайнымі купэінімі і СВ-вагонамі. У купэ двухпавярховага цягніка адсутнічаюць верхнія багажныя паліцы, але ёсць індывідуальныя электрычныя разеткі для зарадкі мабільнага тэлефона або ноўтбука. Прыбыральняў у новых вагонах тры. Усе яны размешчаны каля працоўнага тамбура.

СЯМЕЙНЫЯ ВЯЧЭРЫ СПРЯЮЦЬ ПАДТРЫМАННЮ ЗДРАВОВАЙ ВАГІ

Семі, якія вечаюцца дома на кухні ці ў сталавай, радзей маюць праблемы з лішняй вагой, перадае The Telegraph. Пры гэтым, як паказала даследаванне, бацькі з высокім індэксам масы цэла часцей ядуць перад тэлевізарам. А вось хлопчыкі з сем'яў, дзе практыкуюцца сямейныя абеды, больш зграбныя за астатніх. Навукоўцы падкрэсліваюць: харчовыя паводзіны ў сям'і вельмі важныя. Магчыма, сумесны прыём ежы і жывыя зносіны за сталом прадукцуюць перададню, якое нязрэдка выклікана псіхалагічнымі праблемамі, і паліпаюць самаадчуванне людзей. Чалавек атрымлівае ўвагу сямі. А яшчэ — сямейны абед адцягвае ад тэлевізара.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

ЖЫХАРА ТЭХАСА ЗАБРАЛІ У ПАЛІЦЫЮ З-ЗА НЕ ЗДАДЗЕНАЙ У БІБЛІЯТЭКУ КНІГІ

Жыхар тэхаскага горада Коле-рас Коўв Джоры Энк быў арыштаваны і трапіў у камеру папярэдняга зняволення за тое, што тры гады не вяртаў кнігу ў бібліятэку, перадае тэлеканал ABC, удакладняючы, што арыштаваны быў выпушчаны на волю да пасяджэння суда пад залог у 200 долараў. Суд горада выдаў ордэр на яго арышт пасля таго, як Энк своечасова не вярнуў узяты ім яшчэ ў 2010 годзе падручнік для падрыхтоўкі да здачы экзаменаў па шэрагу школьных дысцыплін. У адпаведнасці з законам горада, прынятым чатыры гады таму, у выпадку, калі чалавек на працягу трох месяцаў пасля заканчэння дапушчальнага тэрміну не вяртае кнігу ў бібліятэку, а таксама не адказвае на лісты і тэлефонныя званкі яе супрацоўнікаў, ён можа быць узяты пад арышт. Паводле звестак тэлеканала, на наступны дзень пасля таго, як Энк выйшаў на свабоду, падручнік, які адсутнічаў на працягу амаль чатырох гадоў, быў вярнуты ў бібліятэку.

КОРАТКА

2 лістапада адкрываецца сезон палывання на зайцарусака і зайца-беляка з падыходу, з засады і загонам. Палываць на жывёл любога полу і ўзросту такімі спосабамі можна са стрэльбай з першай суботы лістапада па апошнюю нядзелю студзеня ў светлы час сутак.

У гандлёвых аб'ектах Мінска і Мінскага раёна выйшлі факты рэалізацыі кантрабанднай кавы адной вядомай гандлёвай маркі. Гэты тавар без неабходных дакументаў рэалізоўваўся ў 7 гандлёвых пунктах у 200-грамовых упакоўках, якія, паводле афіцыйнай інфармацыі вытворцы кавы, не выпускаюцца.

Манумент у гонар пісьменніка-этнографа, даследчыка, падарожніка Адольфа Яншукевіча адкрыўся ў вёсцы Дзягільна Дзяржынскага раёна. Мерапрыемства прымеркавана да 210-годдзя з дня нараджэння Адольфа Яншукевіча, пра якога спачывае на сямейных (фамільных) могілках у вёсцы Дзягільна. У гэтым месцы і ўсталяваны манумент славуце земляку.

ЯКОЙ ПРАФЕСІЯЙ ВЫ ХАЦЕЛІ Б АВАЛОДАЦЬ?

Святлана СТАТКЕВІЧ, бізнес-лэдзі, маці двух дзяцей, г. Смалевічы:

— Вельмі хацела б паспрабаваць сябе ў дызайне інтэр'ераў. Тут вялікае поле для творчасці, дзе можна рэалізоўваць свае фантазіі і мары. А мне падабаецца шукаць і спрабаваць нешта новае. Інтэр'ер — гэта наогул адлюстраванне ўнутранага свету чалавека. Любая дэталка можа кардынальна змяніць канчатковы вынік і ўражанне ад створанай атмасферы. Таму мне і падабаецца гэтая сфера, бо там вялікую ролю адыгрываюць дэталі. А як вядома, з дэталю нараджаецца дасканаласць.

Павел ЛАЗОВІК, выдучы радыё і тэлебачання, г. Мінск:

— Я люблю падарожнічаць. Мне падабаецца лятаць на самалётах, ды і ўвогуле ўсё, што звязана з небам. Хаця ў дзяцінстве самалёткі і машыны наогул не цікавілі, бо захапляўся ляльчым тэатрам. Таму ёсць сур'ёзнае жаданне асвоіць прафесію бортправадніка ці сцюарда. У мяне, напрыклад, ёсць знаёмыя, якія ў Расіі прайшлі спецыяльныя курсы і сталі бортправаднікамі. Адзін знаёмы ў Еўропе хоча пайсці на курсы, каб навучыцца кіраваць асабістым самалётам. І, назіраючы за ім, я падумаў, што таксама хацеў бы паспрабаваць.

Вольга БЫРЛЯ, музычны кіраўнік дзіцячага садка, г. Брэст:

— Я даўно захапляюся цырульным майстэрствам. Пачалося ўсё яшчэ ў дзяцінстве, калі мая траюрадная сястра пафарбавала мне валасы. Маёй маці гэта не спадабалася. І каб выправіць сітуацыю, я вырашыла абстрычыць чупрыну, а потым яшчэ і згаліла яе. Валасы адрасцілі павольна, і я хадзіла два гады з «вожыкам» на галаве. Пасля таго эксперымента і зацікавілася гэтай прафесіяй. А калі падрасла, то зразумела, што мне падабаецца заплятаць «каласкі», рабіць укладкі саброўкам. Некалькі хвілін — і з'яўляюцца «кветкі», «кошыкі». Часам бачыш чалавека і думаеш: вось калі яму прабор зрабіць па-іншаму, то выгляд будзе лепшым. Алена ДРАПКО.

МАСТАЦТВА, ЯШЧЭ БОЛЬШ МАСТАЦТВА!

ПАМЯТАЙ ПРОДКАЎ СВАІХ

2 лістапада, на наступны дзень пасля ўрачыстасці ў гонар Усіх Святых, католікі Беларусі ўспамінаюць усіх памерлых вернікаў

Пашана да продкаў — выразная асаблівасць нашага народа, якую захоўвае ён ужо на працягу многіх стагоддзяў. І гэтая добрая традыцыя — згадаць у асеннія дні нашых спачылых, — якую спрадвечу на нашай зямлі называлі Дзядзі, пасля — успамінам усіх памерлых, яднае нас пад добрым сцярдэжжам польскага філосафа і этыка Тадэвуша Картэбінскага: «Мінулае, якое захоўваецца ў памяці, ёсць частка сённяшняга». А памяць, між іншым, і служыць нам для таго, каб нашыя карані не зарсцвелі, не ператвараліся ў труху. Айцец Міхаіл Цвячкоўскі, пробаш парафіі ў гонар Маці Божай Фаміцкай, што ў Жодзіне, у сваю чаргу распавядае «Звездзе» пра тое, якім гэты дзень павінен быць у жыцці хрысціяніна.

— Я вельмі добра памятаю гэтыя лістападаўскія дні свайго дзяцінства, — прыгадавае наш суразмоўца. — Мае продкі на Мёршчыне спачываюць на двух розных могілках, якія мы хадзілі прыбіраць разам са сваякмі. Перадусім я помню малітву. Калі ўпарадкоўвалі магілы, мы заўжды затрымліваліся дзеля яе. І, безумоўна, думкі ў той момант прыходзілі пра тое, што будзе з намі пасля смерці.

— Калі прааналізаваць беларускія падданні, народныя традыцыі, адразу прыходзіць да высновы, што продкаў у нас асаблівым чынам шануюць яшчэ спрадвечу.

— Мне думецца, што гэты культ выплывае з глыбіні патрэбы чалавека, яго сэрца, а ўсё гэта бярэцца з веры. Бо хрысціянне вераць у жыццё вечнае, у тое, што, калі нехта памірае, яго душа ідзе на спатканне з Богам. Але не кожны, хто адыходзіць у іншы свет, трапляе адразу да стану неба. Малітва дапамагае душам памерлых дасягнуць неба, поўнага з'яднання з Богам.

— У касцёле 2 лістапада называюць успамінам усіх памерлых, днём задушным, а вось народ па-ранейшаму заве гэты дзень Дзядзі.

— Традыцыя хутка не выкаранаецца. Тут можна прыгадаць і Адама Міцкевіча, які напісаў паэму «Дзядзі». Усведамленне прыходзіць з часам. І, як казаў Папа Ян Павел II, вера і розум павінны ісці разам. І тое, што звязана з традыцыяй, не з'яўляецца кепскім. Праўда, часам пэўныя традыцыі ў дачыненні хрысціянства трэба мяняць, калі яны ад яго адыходзяць.

— Але ёсць пэўныя касцёльныя традыцыі, якія датычацца менавіта та ўспаміну ўсіх памерлых вернікаў...

— Пачынаючы з 1 лістапада, на працягу ўсяго тыдня ў касцёлах асаблівым чынам моляцца за памерлых. Разам з вернікамі могілкі наведваюць святары: моляцца, часам асвятчаюць магілы, калі людзі ад гэтым просяць. Магілы ўвесь час павінны быць у добрым стане, бо гэта значна пашані да памерлых, якія адшлі ў вечнасць. На жаль, да успаміну ўсіх памерлых людзі часам далучаюць сваё святкаванне. І ў гэтым сваім разуменні хапае забабонаў. Маўляў, трэба ж нешта з ежы для сваяка пакуньчы на магілы. Падобнае паказвае, у што чалавек верыць, вельмі часта мы можам пабачыць прыкрыую сітуацыю, калі на могілках не толькі паелі, але і чарку кульнулі. І часам такі чалавек не на ўласных нагах выходзіць з гэтага месца. Я не падтрымліваю такіх народных традыцый. Гэта актуальная праблема. Яна сведчыць пра тое, што духоўнае развіццё падобнага чалавека вельмі нізкае. Малітва — асноўнае, з чым чалавек павінен прыйсці ў гэты дзень на могілкі. І гэта самы вялікі падарунак, які можна зрабіць таму, хто спачыў.

Варта адзначыць, што ў храмах таксама праходзяць супольныя малітвы за памерлых. Парафіяне нясуць карткі з іменамі тых, за каго трэба моляцца. І любю да памерлага заключаецца, між іншым, не толькі ў тым, каб мая прыватная малітва дапамагла яму, але таксама і малітва паўсюднага касцёла. І падчас вечаровай малітвы карткі зачытваюцца. Паперак з іменамі бывае так шмат, што за раз іх не прачытаваць. І часам зачытваюць даводзіцца дзяліць на некалькі частак.

— Дарэчы, пэўная частка нашай моладзі напярэдняй ўрачыстасці Усіх Святых адзначае Хэлоўін — кельцкае, язычніцкае свята, да якога вяржа ставіцца і праваслаўная царква, і касцёл.

— На гэтую тэму ў сродках масавай інфармацыі з'яўляецца шмат артыкулаў. Асабліва тады, калі надыходзіць падобнае псеўдасвяткаванне. Кажу так, бо я абсалютна не згодны з тым, што гэта свята. Мне здаецца, што моладзь сёння проста не задумваецца над тым, што такое Хэлоўін. Для яе гэта часовы элемент, ад якога можна атрымаць адрэналін, пажартавацца з сябрамі, пераапрацуваць у касцюмы. Насцяржэвае, што чалавек хаваецца і радуецца за маскі, а значыць баіцца быць сабой без яе. Гэты вечар павінен быць часам, калі чалавек перажывае сваю святасць і з яе мусіць чэрпаць вялікую радасць. Моладзь усё спіхвае на гульню, аднак падобная гульня можа быць неясаснай.

І напярэдняй нашай размовы хачу сказаць, што трэба задумацца над урачыстасцю Усіх Святых і ўспамінам усіх памерлых. Проста паразважаць над гэтай тэмай. Жыццё — усё адзінае, непаўторнае. Безумоўна, пра жыццё яго можна так, як нам хочацца, мець з гэтага асалоду. Але пасля ты не вернеш ніводнага дня. А ці не варта было б пра жыццё жыццё так, каб пасля не шкадаваць? А раптам для таго, хто не верыць, акажацца, што Бог ёсць. Ці не будзе табе ўзнагарода за святае жыццё? Напэўна, будзе...

Айцец Міхаіл Цвячкоўскі.

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Усяго па чырвовай дарожцы прайшлі больш за 130 беларускіх і замежных славуэтаў, сярод якіх Тамара Міронава, Валерыя Арланава, Аляксандр Яфрэмаў, Алег Гарбуз, Зоя Белавосік, Віктар Манаеў, Ганна Хітрык, Таццяна Мархель, Ігар Сігоў, Галіна Данэлія, Уладзімір Гасцюхін, Кіра Муратава, Брыянтэ Мядоса, П'ер Леон, Рэно Лепран ды іншыя.

Ганаровымі гасцямі цырымоніі адкрыцця кінафестывалю сталі філіпінскі рэжысёр Брыянтэ Мядоса, украінскі рэжысёр Кіра Муратава, французскі рэжысёр П'ер Леон, які ўжо неаднойчы бываў у Мінску з майстар-класамі, і акцёр Рэно Лепран.

Вядучымі цырымоніі адкрыцця сёлета былі рэжысёр і сцэнарыст Сяргей Кацёр, вядучая Белтэлерадыёкампаніі Вікторыя Сянкевіч і акцёр размоўнага жанру Вадзім Галыгін.

Напэўна, у сувязі з абмежаваным фінансаваннем, а таксама ў сувязі са зменай статусу кінафестывалю на больш сур'ёзны і дарослы, прыкладам для якога з'яўляюцца такія сусветныя кінафестывалі класа «А», як Канскі, Венецыянскі ды Берлінскі, дарагіх расійскіх «Зорак», якія выбягаюць на сцэну на 10 хвілін, каб памахаць ручкай, сёлета не было. Абышліся выступамі класічных беларускіх калектываў кшталту «Класік-Авангард» ды цудоўнымі га-

Сукенка з калекцыі Дзмі Дзюрэна.

ласамі беларускіх оперных спевакоў, сярод якіх прагучаў, напрыклад, наш выдатны барытон Ілья Сільчук. Словам, высокародная класіка і высокая мода сталі галоўнымі на адкрыцці 20-га кінафестывалю «Лістапад». Яно і зразумела. Усё ж кінафестываль — гэта не шоу-бізнес-падзея, а самавіты арт-івэнт. Тут галоўнае — не дарагі

«зоркі», а сапраўднае кіно. «Лістапад» даволі слушна выбраў менавіта такі шлях развіцця. Праўда, арганізатары фестывалю — «АРТ Карпарэйшн» — несупынна за яго змагаюцца. Назіраеш за некаторымі працэсамі збоку, і часам здаецца, што Міністэрства культуры — адзін з заснавальнікаў фестывалю — адзін з заснавальнікаў фестывалю — адзін з заснавальнікаў фестывалю.

Але адкрыццё кінафестывалю — гэта толькі пачатак. Сёлетняе сціплае, але амбітнае мерапрыемства ў Палацы Рэспублікі хіба што дало старт вялікай машыне, якая будзе працаваць на працягу ўсяго фестывальнага тыдня. У гэты час аматары кіно, кінадзеячы і журналісты звычайна амаль нічога не ядуць і праводзяць увесь час на паказах і творчых сустрэчах. 5 фільмаў за дзень на вялікім экране — гэта нармальны расклад жыцця ва ўмовах фестывалю. І гэта неадзіна. Насамрэч «Лістапад» — бадай, адзіная матчынасць для большасці прадстаўнікоў прэсы распаўсюджаць пра ўсё шануюным чытанам.

А таксама для многіх кінадзеячых — паглыбіцца ў сусветны кінакантэкст не заўвочна, а наўпрост. Кіно на вялікім экране, сусветна вядомыя рэжысёры, акцёры і дырэктары кінафестывалю... Наўрад ці многія могуць

пахваліцца пастаяннымі паездкамі за мяжу на міжнародныя кінафестывалі класа «А», каб, як той казаў, быць у тэме. А ў кіно насамрэч цяпер адыбаюцца такія працэсы татальнага змен, звалючых і дэградацыі, што не быць у тэме — проста сорамна і непрыемна.

Напераддзе яшчэ шмат розных цікавінак. Так, адбудзецца і закрыты паказ калекцыі «ат куцюр» і «пратэ-а-партэ» французскага куцюр'е Дзмі Дзюрэна. А 2 лістапада а 23-й гадзіне ў сталічным клубе «Loft safe» адбудзецца вечарынка ў французскім стылі з удзелам спецыяльна запрашанага дыджейа Сезара Мэрвоя. Такім чынам, фестываль набывае новы, свежы, больш моладзевы фармат і прываблівае маладу аўдыторыю на свае пляцоўкі. Тым самым спрабуючы выхаваць новае пакаленне беларускага будзе любіць, паважачь якаснае кіно і разбірацца ў ім.

У кіно насамрэч цяпер адыбаюцца такія працэсы татальнага змен, звалючых і дэградацыі, што не быць у тэме — проста сорамна і непрыемна.

Асобны ўвагі заслугоўвае і прэзентацыя фотавыставай народнага артыста Літвы Юозаса Будрайца, з якім нядаўна ў «Звездзе» выходзіла асобнае інтэрв'ю і які сёлета з'яўляецца не толькі ганаровым гасцем фестывалю, але і членам журы асноўнага конкурсу ігравога кіно.

Асобныя сустрэчы адбудуцца з дырэктарам Варшаўскага міжна-

роднага кінафестывалю Стэфанам Лаўдынам і праграмным дырэктарам Адрыянага Расійскага кінафестывалю «Кінатаўр» Сітарай Аліевай (яна таксама сёлета ў журы асноўнага ігравага конкурсу). Яны распавядаюць пра асаблівасці сваіх кінафестывалаў, пра тэндэнцыі і тэндэнцыі ў сусветным кінематографі, а таксама пра тое, якія фестывалі адкрываюць новыя імёны ў кінаіндустрыі.

Ну, і традыцыйна звяртаю асобную ўвагу на праграму дакументальнага кіно. Часам яна незаслужана застаецца па-за ўвагай. Але памятайце, што на «Лістападзе-2013» пройдзе: а) асобная рэтрансляцыя беларускіх дакументальных фільмаў; б) спецыяльная праграма «The Best», у якой сабраны дакументальныя фільмы пераможцы сусветна значных кінафестывалаў вытворчасці ад Індыі і Аўстраліі да Швейцарыі; в) у Акадэміі мастацтваў (вул. Чычэрына, 1), — асобная праграма музычных дакументальных фільмаў «Музыка. DOC», у рамках якой пакажуць, напрыклад, фільм «SVET» пра лідэра вядомага беларускага блюз-бэнда «Svet Boogie Band» Святаслава Хадановіча (Свет), які трагічна загінуў некалькі гадоў таму; г) усе конкурсныя фільмы дакументальных конкурсаў рэкамендуюцца для прагляду таксама.

Па матчынасці «Звязда» будзе інфармаваць вас пра ўсе самыя цікавыя падзеі кінафестывалю «Лістапад». Шукайце таксама інтэрв'ю з вядомымі гасцямі фестывалю на нашых старонках.

Вольга ЧАЙКОЎСКАЯ.

НОБЕЛЕЎСКІ ЛАЎРЭАТ РОДАМ З БРЭСТА

Бюст Менахему Бегіну адкрылі ў абласным цэнтры

Сто гадоў таму ў Брэсце нарадзіўся Менахем Бегін, які потым стаў прэм'ер-міністрам Ізраіля. Яго выдатныя заслугі як палітыка і грамадскага дзеяча адзначаны Нобелеўскай прэміяй міру. Ідэя паставіць помнік на радзіме Бегіна была агучана падчас візіту ізраільскай дэлегацыі ў Брэст на самым пачатку гэтага года. Тады і была дасягнута дамоўленасць. У склад творчай групы, якая працавала над помнікам, увайшлі лаўрэат Ленінскай прэміі СССР архітэктар Леанід Левін, брэсцкі скульптар Аляксандр Гуршчанкова, архітэктар Канстанцін Селіхан, галоўны архітэктар Брэста Алег Ляшук.

Фота Валерыя КАРАЛІ.

Некалькі дзён таму бюст устанавілі ў скверы па вуліцы Куйбышава, недалёка ад будынка, у якім была школа, дзе і вучыўся юны Менахем Бегін. І ў апошні дзень кастрычніка гараджане і госці сабраліся на ўрачыстае адкрыццё помніка. Мэр Брэста Аляксандр Пальшань расказаў прысутным, што месца, на якім стаіць усё ўдзельнікі імпрэсы, у пачатку ваіны было адведзена пад гэта. Тут знаходзілася большая частка брастаўчан. Бо з 47 тысяч чалавек насельніцтва даваеннага Брэста 34 тысячы складалі яўрэі. Абсалютная большасць насельніцтва гэта загінула ў 1942 годзе.

«Гэтую трагічную старонку з жыцця горада мы заўсёды памятаем», — падкрэсліў старшыня гарвыканкома і адзначыў, што ў горадзе шануюць памяць усіх знакамітых выхадцаў, у шэрагу якіх — і вядомы дзяржаўны дзеяч Ізраіля Менахем Бегін.

Надзвычайны Паўнамоцны Пасол Дзяржавы Ізраіль у Беларусі Іосіф Шагал зачытаў вітальны зварот прэм'ера Ізраіля Беньяміна Нетаньяху да ўдзельнікаў мітыngu, а таксама нагадаў заслугі Менахема Бегіна ў справе ўсталявання міру. У 1979 годзе Бегін дабіўся мірнага пагаднення паміж Ізраілем і Егіптам, за што і быў удастоены Нобелеўскай прэміяй міру.

Напярэдняй адкрыцця помніка ў Брэсце адбылася прэзентацыя і ўрачыстае гашэнне блоку паштowych марак, прысвечаных нацыянальным лідарам Ізраіля, выхадцам з Беларусі. А ўжо на наступны дзень маркі з партрэтамі Менахема Бегіна, Іцхака Шаміра, Хаіма Вейцмана, Шымона Пераса, Залмана Шазара прадаваліся ў паштовай краме.

Святлана ЯСКЕВІЧ.

ФОРУМ ФІНАНСАВЫХ ПРАФЕСІЯНАЛАЎ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Разам з тым, над гэтым пытаннем працую адпаведная рабочая група, паведаваў ён. У тым ліку аналізуюцца вопыт іншых краін па ўнутраных рынках (такіх рынкі ёсць у Расіі, ва Украіне). «Такім чынам, мы, з аднаго боку, цяпер развіваем фінансавы рынак, каб гэты прадукт быў запатрабаваны, з другога боку — назнашываем метадалагічныя веды і умовы», — адзначыў прадстаўнік Нацбанка. Пры гэтым спачатку плануецца разгледзець пытанне па стварэнні рэйтынгу ўнутры краіны, таму што для таго, каб выйсці на знешні рынак, рэйтынг павінен атрымаць адпаведнае прызнанне. Сяргей Дубоў растлумачыў прычыну зацікаўленасці беларускага боку ў стварэнні нацыянальнага рэйтынгавай сістэмы. «Існуючая рэйтынгавая сістэма выклікае пытанні, пачынаючы ад пастаяннага месцазнаходжання (усе рэйтынгавыя агенствы знаходзяцца ў абмежаванай колькасці краін) заканчваючы эфектыўнасцю, таму што тыя скандалы, якія былі, кажуць пра высокую ступень суб'ектывізму», — адзначыў ён. У той жа час на сусветным рынку з'яўляюцца

новыя ўдзельнікі, звярнуў увагу намеснік старшыні праўлення Нацбанка і прывёў у якасці прыкладу буйное кітайскае рэйтынгвае агенства. «Галоўнае, каб рэйтынгавыя агенствы на падставе агульнапрызнанай метадалогіі давалі адэкватную ацэнку», — падкрэсліў прадстаўнік Нацбанка.

Універсалізацыя банкаў

Яшчэ адна тэндэнцыя — універсалізацыя банкаў. «Банкі павінны быць універсальнымі. Мы заўсёды звярталі ўвагу ў межах сваіх наглядных інспекцый на тое, што банкі, якія абмежаваны пералікам аперацый, манабанкі, заўсёды схільныя да дадатковых рызык. Аднак вядомы нам манабанкі ўжо распрацавалі адпаведныя стратэгіі па ўніверсалізацыі», — сказаў прадстаўнік кіраўніцтва Нацбанка. Такая перабудова — гэта тэндэнцыя не толькі беларускага, але і расійскага, казахстанскага, украінскага, прыбалтыйскага рынку.

Уладзіслаў КУЛЕЦКІ

ДАКРАНІСЯ ДА СВАЁЙ МАРЫ!

У кастрычніку пачаў працу трэці літаратурны конкурс «БрамаМар»

У студэнтаў беларускіх ВНУ ёсць час да 15 снежня бгучага года для таго, каб падаць свае творы на конкурс. Ён пройдзе ў два туры. Падчас першага студэнты дасылаюць свае творы ў адпаведнасці з намінацыямі на электронную скрыню bramatamar2013@gmail.com, а журы ў складзе вядомых літаратараў вызначае фіналістаў.

Падчас другога тура фіналісты атрымаюць літаратурныя заданні і бліжэй пазнамяцца адзін з адным і з арганізатарам конкурсу. Таксама яны возьмуць удзел у майстар-класах прадстаўнікоў творчай інтэлігенцыі краіны.

Журы конкурсу — сучасныя пісьменнікі, выкладчыкі, матры сваёй справы: Алякс Карлюкевіч, Раіса Баравікова, Уладзімір Ліпскі, Таццяна Сівец, Ірына Шаўлюкова, Наталія Кузьміч, Галіна Багданава, Ягор Коўчэў. На працягу 2013—2014 навучальнага года Інстытут журналістыкі БДУ (кафедра літаратурна-мастацкай крытыкі і творчых лабараторыя «Крытык») упершыню арганізуе рэспубліканскі літаратурны конкурс «БрамаМар-юні» для школьнікаў 9-11 класаў. Падтрымку школьнаму конкурсу аказваюць Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь і Мінскі абласны інстытут развіцця адукацыі. Парадак удзелу вучня аналагічны: не пазней за 15 снежня неабходна даслаць свае творы па электроннай пошце на адрас bramatamar2013@gmail.com.

Як адзначыў куратар праекта, дацэнт кафедры літаратурна-мастацкай крытыкі Уладзімір Капцаў на прэс-канферэнцыі з нагоды

Фота Андрэй ПІШЧЫКА.

адкрыцця рэспубліканскага літаратурнага конкурсу «БрамаМар» для ўдзельнікаў і пераможцаў абедзвюх яго частак прадугледжаны цікавыя мерапрыемствы творчага, адукацыйнага і забаўляльнага напрамку. Галоўная мэта конкурсу — не падзяліць удзельнікаў на «лепшых» і «худшых астатніх», а падтрымаць кожнага ўдзельніка на яго шляху да творчай самарэалізацыі, да здзяйснення сваёй мары.

На думку выкладчыка Інстытута журналістыкі БДУ Ганны Курэйчык, конкурс «БрамаМар» — гэта выдатная матчынасць, наперш для падлеткаў з рэгіёнаў краіны сустрэцца з лепшымі пісьменнікамі краіны, атрымаць ад іх аб'ектыўную ацэнку сваіх здольнасцяў і канструктыўную крытыку. А для больш сталых маладых аўтараў з ліку студэнцтва конкурс можа стаць першым крокам да «дарослага» супрацоўніцтва з выдавецтвамі і такім чынам — пачаткам кар'еры.

Член журы і асноўны інфармацыйны партнёр конкурсу дырэктар — галоўны рэдактар выдавецкага дома «Звязда» Алякс Карлюкевіч у сваёй прамове адзначыў важнасць гэтага мерапрыемства для развіцця нацыянальнай літаратуры. З'яўленне новых аўтараў, асабліва тых, што пішуць на беларускай мове, — гэта гарантыя таго, што нацыянальная літаратура будзе жыць не толькі як з'ява ўнутранага жыцця, але і як форма існавання Беларусі на міжнародным узроўні.

Дарэчы, творы ўдзельнікаў і пераможцаў конкурсу друкуюцца ў газеце «Літаратура і Мастацтва» і часопісе «Маладосць», якія ўваходзяць у склад выдавецкага дома. Алякс Карлюкевіч адзначыў таксама, што «Звязда» гатовая да друкавання канкурсантаў і ў кніжных фармаце, калі іх творы будуць цікавымі для чытачоў.

Падрыхтаваў Юрый ЦАРЫК.

КУДЫ ПОЙДЗЕ ГРУЗІЯ?

Адной з найбольш значных падзей кастрычніка ў міжнароднай палітыцы сталі вынікі прэзідэнцкіх выбараў у Грузіі. Пераможцам кампаніі з вынікам больш за 60% падтрымкі выбаршчыкаў стаў кандыдат ад кааліцыі «Грузінская мар», дзейсны міністр адукацыі і навукі Георгій Маргвелашвілі. Інаўгурацыя новага кіраўніка дзяржавы прызначана на 17 лістапада, а Міхаіл Саакашвілі ўжо звярнуўся да грузінскага народа з развітальным словам.

Вынікі выбараў у Грузіі цікавыя не толькі з пункту гледжання ўнутранай сітуацыі ў гэтай краіне, але найперш у кантэксце развіцця постсавецкай прасторы, расійска-грузінскіх адносін, еўразійскай інтэграцыі, а таксама ўзаемадзейняння Грузіі і Рэспублікі Беларусь, асабліва з улікам яшчэ незавершанага старшынства нашай краіны ў СНД.

Трыумф Маргвелашвілі быў прадказальны і не з'явіўся нечаканасцю ні для палітычных аналітыкаў, ні для міжнароднай супольнасці. Пасля перамогі апаліцыйнай кааліцыі «Грузінская мар» на парламенцкіх выбарах у мільям годзе сучасная прэзідэнцкая кампанія бачыла ўсяго толькі яшчэ адной прыступкай для ўмацавання новай грузінскай палітычнай эліты, на чале якой зараз, безумоўна, выступае прэм'ер-міністр краіны, мільярдыр Бідзіна Іваншвілі.

Шчыра кажучы, і сама пазіцыя прэзідэнта зараз у Грузіі не будзе мець буйной моцнай ролі: у хуткім часе ў законную сілу уваходзіць раней прынятыя папраўкі да Канстытуцыі, згодна з якімі кіраваць краінай будзе парламент без прэм'ера. Георгій Маргвелашвілі адкрыта казае аб сваёй блізкасці да асобы прэм'ера і агульным з Іваншвілі баснімі грузінскай палітыкі.

Грузія — Расія: без перанем?

У той самы час, нягледзячы на прадказальнасць вынікаў, многія аналітыкі разглядалі прэзідэнцкія выбары як своеасаблівае мяжу, рубікон для зрумення сучаснай грузінскай палітыкі. З моманту заступлення Іваншвілі на пасаду прэм'ера Грузіі ў дзяржаўным апарце гэтай краіны аднаўраўся сістэмны канфлікт інтарэсаў паміж урадам і прэзідэнтам, што знайшло сваё адлюстраванне ў міжнародных адносінах.

Так, у адносінах ад антырасійскага Міхаіла Саакашвілі, Бідзіна Іваншвілі неаднаразова выступаў з прымірэнчымі заявамі. Аднак, нягледзячы на паказную «мяккасць» прэм'ера, ніякіх рэальных паляпшэнняў у адносінах Расіі з Грузіяй не адбылося: грузінская дзяржава па-ранейшаму прытрымліваецца знешнепалітычнага курсу ў кірунку ЕС і НАТА, а таксама адмаўляе ў правае незалежнасці Паўднёвай Асеціі і Абхазіі, лічыць гэтыя тэрыторыі «акупіраванымі Расіяй». Паміж краінамі па-ранейшаму адсутнічаюць дыпламатычныя адносіны, чыгуначны рух, парашаны гандлёвыя сувязі. На практыцы гэта азначае, што Грузія і Расійская Федэрацыя дагэтуль не змаглі выйсці хіба б на пачатковы ўзровень перамоўнага працэсу пасля ўзброенага канфлікту паміж краінамі ў жніўні 2008 года.

Новы грузінскі прэзідэнт, гэтак жа, як і прэм'ер, заяўляе аб тым, што лічыць неабходным праводзіць кан-

структыўную і рацыянальную палітыку ў дачыненні да РФ, аднак без вырашання «пытання тэрыторыяў» яўнае паляпшэнне ўзаемаадносін наўрад ці бачыцца магчымым. Аб тым, што мірныя дэкларацыі новай грузінскай эліты яшчэ доўга будуць наступаць на шыпы рэальнасці жорсткага міжнароднага становішча, сведчыць наступны факт: расійскі прадстаўнікі нават не ўвайшлі ў лік запрошаных на інаўгурацыю Маргвелашвілі на прычыне адсутнасці ў расійскага боку пасольства ў Тбілісі.

Ці магчыма «перезагрузка»?

У той самы час менавіта правал палітыкі на расійскім кірунку стаў адной з прычын паражэння курсу былога прэзідэнта Саакашвілі. Зразумела, што для таго, каб захаваць папулярнасць у грамадстве, Іваншвілі і Маргвелашвілі будуць шукаць адэкватнае выйсце са становішча, якое склалася. Верагодна, будзе рэалізавана практыка пакарковага паляпшэння адносін, калі русафобскага рыторыка зніжэ з выступленняў афіцыйных асоб Грузіі, паміж краінамі адновіцца чыгуначны рух, будуць ліквідаваны гандлёвыя абмежаванні.

Узнаўленне працы Закаўказскай чыгуначнай з'яўляецца вельмі важным момантам у кантэксце планаў пашырэння Мылтанскага саюза і далучэння Арменіі да гэтага аб'яднання. Дагтуль пераважылі грузіі ў Расію з Арменіі і наадварот было магчымым толькі марскім шляхам.

Аднак, нягледзячы на паказную «мяккасць» прэм'ера, ніякіх рэальных паляпшэнняў у адносінах Расіі з Грузіяй не адбылося.

З улі

■ Сакральны календар беларусаў

КОД ПРОДКАЎ

ад генетычнай памяці роду да гістарычнай памяці народа

Напрыканцы 2012 года нам падчасіла прымальце ўдзел у Міжнароднай канферэнцыі ў Тбілісі, прысвечанай праблемам фарміравання грамадзянскай супольнасці ў краінах СНД. Пасля завяршэння навуковай дыскусіі нас чакала так званая культурная праграма, частку якой заняла вярхоў у рэстаране.

Кіраваў бяседой наш грузінскі калега, якога звалі Каха. Слухалі працяглыя мудраслоўні-вішаванні, або тосты, і шчыра зайздросцілі гасцінным грузінам: за тое, што ад іх чулі, за магчымасць пасядзець з гэтымі людзьмі за адным сталом і павучыцца ў іх этыкетнай культуры. А з галавы не выходзілі прымітывізм нашых сучасных (падкрэсліваю, сённяшніх) застоўляў, запрашэнняў напоўніць чарговы кілішак: «Паміж першай і другой куля не павінна праляцець», «Трэцяя чарка — за любоў», а чацвёртая «спакоі вясцоў (калі такое было)? — за маўчыцю». Пра першую сентэнцыю гаварыць увогуле сорамна. Другая і трэцяя — поўнае непаразуменне. Біблейская традыцыя сцвярджае, што першым Бог стварыў мужчыну, і толькі потым рабыня была ахвяравана дзеля стварэння той, якую мы называем лепшай палавінай чалавецтва. Нічога падобнага не было ў кампаніі грузінскіх калегаў. Сядзелі мы далёка за поўнач, а тамда раз за разам усё гаварылі пра неабходнасць ушанавання Роду. Слухалі, між волі параўноўвалі і спрабавалі знайсці прычыны таго, чаму і калі з намі — беларусамі — здарылася так, што нават на вяселлі толькі напрыканцы (калі вычарпаны рэсурс статысна-гендарнай паслядоўнасці) і кажам добрыя словы пра тых, хто прысутнічае за

святочным сталом толькі сімвалічна.

І яшчэ адзін успамін. Наша добрая знаёмая расказвала пра тое, як ездзіла на пахаванне сваёй сяброўкі ў Ізраіль. Як толькі скончыўся доволі сціплы пахавальны цырыманял, кожны з прысутных сеў у сваю машыну і паехаў дадому. І толькі яна з мужам сталі каля магілы і не маглі зразумець, чаму пасля пахавання родных не падзілі памінальны стол...

Дарэчы, у Тбілісі за сталом сядзелі ўдзельнікі канферэнцыі з розных краін, і было цікава назіраць за тым, як прадстаўнікі розных народаў і традыцыі па-рознаму рэагавалі на адну і тую ж сітуацыю. Напрыклад, Каха прапанаваў тост за жывых бацькоў, і мы апусцілі вочы, даючы тым самым зразумець яму, што нашы бацькі памерлі. Ён тут жа усё зразумець і вырашыў падправіць сітуацыю: сказаў, што будзем узгадваць адначасова і жывых, і памёрлых. Мы зусім па-іншаму адрэагавалі на ўдакладненне. Каха працягнуў свой кілішак, каб чонкуцца з намі. Мы адхілілі гэтую прапанову, адзначыўшы, што ў нас у такім выпадку не прынята чокацца. І тут да нашага дыялогу падключыўся гошч з Малдовы, які заўважыў, што ў іх увогуле пасля захаду сонца не прынята падымца кілішак і прамаўляць тосты пра памёрлых.

Шэраг узгаданых сітуацый выразна сведчыць пра тое, што ў кожнага народа існуюць свае традыцыі рытуальнага дыялогу з продкамі, свае прадлісанні правядзення цырыманялу іх ушанавання. Хочацца сказаць некалькі слоў пра тое, якое месца займалі вострыя дзяды ў свядомасці беларусаў і ў структуры сакральнага традыцыйнага календара.

□ □ □

Па-першае, адразу ж напрошваецца параўнанне назваў двух асноўных святаў у нашым святочным календары: вяснавая Радаўніца і вострыя дзяды. Некаторыя навукоўцы схільны лічыць Радаўніцу святкам ушанавання перш за ўсё тых, хто памёр за апошні год. Насамрэч гэта не зусім так, калі паглядзець на змест гэтага свята і на стаўленне людзей да яго. Радаўніца адзначаецца на дзевяты дзень пасля Вялікадні і фактычна распачынае складаны і працяглы земляробчы цыкл беларускіх сялян. Тых, каго Маці-Зямля прымае на вечны спачынак, для каго становіцца не толькі прытулкам радавой памяці, але і месцам ачышчэння, міжпакаленняга паяднання, глыбокага ўнутранага пакаяння і ўзвышэння да Нябёсаў. Чалавек сам па сабе і моцная, і слабая істота адначасова, ён можа як праславіць, так і зняславіць свой род. У сваю чаргу род — гэта вавілонскія жорны, якія знітоўваюць у адно целае прадстаўнікоў розных пакаленняў і этнасаў, таму ён заўсёды моцны і скіраваны ў перспектыву. Радаўніца — гэта і ёсць адлюстраванне моцы радавога дрэва. Могілкі для беларусаў таму і сталі цэнтрам сувету, што перад пачаткам земляробчых спраў мы прыходзім да продкаў па блаблаўленне.

Зусім іншы характар маюць вострыя дзяды. Іх святкуюць дома, запрашаючы да сябе «святых дзядоў»: «Святых дзядоў, за вём вас: хадзіце да нас! Есць тут усё, што Бог даў, чым толькі хата багата. Просім вас: ляжце да нас!».

Вострыя дзяды больш «вузкія» па характары гістарычнай памяці. Звычайна стол, за якім сядзелі, абедала або вярхоўна сям'я, ставілі ў кірунку ад покуці і да парoga, а вострыя дзяды, наадварот, ставілі пад бэлькай так, каб кожны з прысутных мог «прачытаць» скарочаную радавую кнігу: імёны тых, хто на працягу года жыў у гэтай хаце, пісаліся на той бэльцы, што бліжэй да покуці. Як правіла, жывыя згадвалі свой род да пятага калена: дзед, які сядзеў на чале святагога стала, расказваў сваім унукам як мінімум пра свайго дзеда.

Запрашэнне «дзядоў» мела адначасова і рэалістычны, і сімвалічны характар. Сам прынцып пасадкі ўдзельнікаў памінальнай бяседы быў выключны: толькі на вострыя дзяды члены сям'і садзіліся так, каб не дэкараваць адна ад аднаго. Меркавалася, што паміж жывымі трэба пакінуць месца для запытаных душ продкаў. Для іх на стол клалі і сваёсабівае рытуальнае ахвяраванне — кавалачкі страў, якія падаваліся на стол.

Па-другое, дзяды мелі глыбінны філасофскі сэнс. Калі на Радаўніцу вавілонская талака віравала, таму што сваю справу рабіла вясновае абуджэнне, то на дзяды панавалі філасофскія настроі, няспешнасць, стрыманасць. Дзед (найстарэйшы член сям'і) імкнуўся гаварыць з продкамі мовай узвышаных катэгорыяў, імкнуўся пераканаць іх у тым, што сённяшняя прадаўжальнікі роду захоўваюць памяць аб іх, ганарацца імі, абараняюць іх традыцыі і звычкі. Дзед вёў гаворку з Вечнасцю, падчас якой радавая генетычная памяць роду паступова пераплаўлялася ў гістарычную памяць усяго народа. Менавіта так, таму што адначасова з дзедам кожны член сям'і думаў пра свае стасункі з продкамі і жывымі.

А яшчэ, на наш погляд, дзяды неслі ў сабе моцны выхавальны патэнцыял. Маладоё пакаленне ведала: любі бы прыстойны ўчынак

Фота Аляксандра КЛЕШЧУКА

можна будзе адмавіць дома ў апошні дзень Масленіцы. У Даравальную нядзелю, калі бацька зойме месца пад абразамі, кожны з дамачадцоў стане перад ім на калені і будзе прасіць прабачэння. Пры гэтым наша традыцыя забараняла адмовіць каму-небудзь у гэтым жаданні. А востры дзяды на калені і будзе прасіць прабачэння. Пры гэтым наша традыцыя забараняла адмовіць каму-небудзь у гэтым жаданні. А востры дзяды на калені і будзе прасіць прабачэння. Пры гэтым наша традыцыя забараняла адмовіць каму-небудзь у гэтым жаданні.

Сімвалізм вострыя дзядоў, дарэчы, скіраваны толькі ў заўтрашні дзень. Якімі фарбамі будзе расквашана гэтыя наступнага прадаўжальніка вашага роду, цалкам залежыць ад глыбіні спасціжэння рытуальнага дыялогу на дзяды, ад вашага жадання сёння і тут не заплямаць памяць роду.

Таму ў святочны дзень вострыя дзядоў накрыйце святочны стол, пастаўце нячотную колькасць страў, запаліце грамічную свечку, пакладзіце на стол сямейны альбом і ўспомніце добрым словам усіх прадстаўнікоў вашага роду. Папрасіце, каб яны маліліся за вас, жывых, каб даравалі памылкі і ганарыліся тым, што іх род працягваецца. І так будзе да веку.

У дзень светлай памяці, у памінальную суботу ўзгадайце імёны сваіх родных і блізкіх, знаёмых і суседзяў, сяброў і калегаў па працы, усіх тых, хто загінуў або сканаў без усялякіх звестак, усіх тых, за каго ніхто і ніколі не памоліцца, не выг'е чарку, да каго не прыйдзе на паклон да магілы. Памінайце ўсіх, хто некалі жыў на Зямлі!

Аксана КАТОВІЧ, Янка КРЮК

ДЗЯДЫ, ЯКІЯ НАС ВЫЗВАЛЯЛІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

ДАЛЁКАЯ ДАРОГА З КАЗАНІ

52-гадовае татарын Айрат Галівулін прыехаў у Оршу, каб наведзець магілу свайго дзеда Самігулы Галівуліна. Айрат ужо быў тут аднойчы, але хацеў, каб і яго сын Дамір убачыў свя-

Той самай 33-й арміі, якая адной з першых панесла ці не самыя вялізныя страты асабавога складу. Восенню 1943 года ў ходзе Смаленскай аперацыі Чырвоная Армія выйшла на ўсходнюю рубяжы Беларусі, дзе сустрэла жорсткі адпор варажых войскаў. Камандванне імкнулася любым коштам прарваць лінію фронту, не шкадуючы нікога і нічога. Смяротнае кравапраліццё ішло

хаваны ў «Рыленках» — мемарыяльным комплексе на самай мяжы Беларусі і Расіі. Пасля вайны палеглых на тэрыторыі Дубровенскага раёна з невялікай брацкай пахавання перанеслі ў брацкую магілу каля вёскі Рыленкі. Многія імёны памылкова згубіліся і страціліся. А Галівуліным пашанцавала: імя іх роднага чалавека было адліта на адной з 164 пліт мемарыяла.

70 гадоў схіляюць галовы, аддаюць яму паклон ад імя ўсіх родных, якія не дажылі да гэтага радаснага і адначасова сумнага дня. Па-свойму яны шчаслівыя, бо колькі яшчэ тых, хто ўжо ніколі не даведацца пра апошні прытулак сваіх бацькоў, дзядоў і прадзедоў.

Што яны ведалі пра роднага чалавека, калі ехалі з расійскай зямлі, шодра палітую крывёю салдатаў многіх нацыянальнасцяў? Бадай нічога, апроч таго, што Дарафей Панізаў быў прызваны на фронт у 1943 годзе. Ды з паведамлення ў пахаванцы пра тое, што памёр ад ран у аршанскім шпіталі 31 ліпеня 1944 года і пахаваны ў магіле № 31. Дзе быў той ваенны шпіталь і тая магіла, ніхто ім дакладна патлумчыць не мог. У свай час, калі на аршанскіх могілках ствараўся мемарыял, усё нумарныя пахаванні былі знесены ў адну вялікую брацкую магілу.

Удава Дарафея Панізава Аляксандра, якая таксама збралася прыехаць у Беларусь, але так і не здзейсніла гэтай паездкі, пражыла 93 гады, перажыўшы 46-гадовага мужа (столькі яму было, калі загінуў) роўна ўдвай.

Разам з Таццянай Іванюшынай у Оршу прыехаў яе ўнук

Алі, яшчэ тры браты пайшлі на вайну, і два з іх таксама пралілі без вестак. Але ў 2007 годзе ў Казахстан прыйшла нечаканая вестка: знойдзена месца гібелі і пахавання Алі Маданавы. Гэтую вестку даслаў пошуквакы клуб «Русічы». Няпроста было пакінуць усё справы і паехаць у Беларусь, перадаваўшы шлях амаль у тры тысячы кіламетраў. Але цяпер, адгукнуўшыся на прасьбу «Русічы», прыныць удзел у 25-годдзі стварэння клуба, Жайлыкан прыехаў у Оршу. Разам з ім прыехала Кайсын Хаўсава, нявестка загінуўшага Алі Маданавы. Сваёго свёкра яна бачыла толькі на даваенных фотакартках (гэтыя карткі яна захавала з сабою). Марыў прыехаць у Беларусь на магілу свайго бацькі і муж Кайсын, але ён памёр чатыры гады таму.

І вось толькі цяпер, амаль праз сем дзесяцігоддзяў, на ўскраіне беларускай вёскі Кудавыя нарадзіўся адбылася гэтая цяжка і доўгачаканая сустрэча. Жайлыкан і Кайсын прывезлі на магілу роднага чалавека па жменьцы казахскай зямлі.

У слязах 76-гадовай жанчыны было столькі горчы ад неперажытай крыводы за страты, якія ёй прынесла вайна, за пакуты

бабёў правёў ужо ў маі таго ж года. Адраза былі знойдзены астанкі 11 невядомых байцоў. На працягу 1988—1994 гадоў «Русічы» здзяйснялі штогод па 6-7 пошукавых экспедыцый на тэрыторыях Аршанскага і Дубровенскага раёнаў. Сёлета «Русічам» споўнілася 25 гадоў. За гэты час з аколных магіл у брацкую імі было перазахавана 1200 салдат і афіцэраў Чырвонай арміі. А яшчэ, працягчыся, архіўнымі дакументамі, «Русічам» удалося ўстанавіць шэсць тысяч (!) раней невядомых прозвішчаў.

— Адушкваць астанкі воінаў — гэта толькі пачатак шляху, — кажа Рыгор Шарай. — Не менш важная і складаная работа — па захаваных прадметах (медальёны, баявыя ўзнагароды, надпісы на армейскай лыжцы альбо кацялку...) знайсці сляды невядомага героя, яго родных і блізкіх, жывых аднапалчан, выкрасціць яго імя з ліку безыменных, перапахавача пад уплыскам імям у брацкай магіле. Гэта і ёсць канчатковая мэта пошукаў.

Задача клуба «Русічы» — дасяць памяць пра вайну да кожнага юнагага сэрца, не проста навуковы падлеткаў вайсковай справе, а выхаваць з іх сапраўдных патрыётаў, грамадзян краіны. У клубе вучаць шанавача гераізм нашых дзядоў, бацькоў, ганарыцца імі, захоўваць у сэрцах памяць пра іх вялікі подзвіг. За чвэрць стагоддзя школу

Цяпер у клубе каля 100 чалавек, сярэд якіх навучэнцы гарадскіх школ, каледжаў і нават студэнты ВНУ. Напрыклад, студэнтка Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта Кацярына Вярэм'ева, якая ў клубе ўжо 4 гады. За актыўную ваенна-патрыятычную працу, захаванне гістарычнай памяці і пошукавую дзейнасць яна ўзнагароджана расійскімі медалямі «За вернасць абавязку і Айчыне», адзначана падзякамі ад Беларускай Праваслаўнай Царквы, дыпломамі вядомых расійскіх грамадскіх арганізацый, дыпломам ЮНЕСКА. Цяпер Кацярына з'яўляецца намеснікам старшынкі клуба.

Чвэрць стагоддзя таму і мне самому давялося ўдзельнічаць у некалькіх пошукавых экспедыцыях разам з «Русічамі», бываць на перазахаваных у мемарыяльным комплексе «Рыленкі», на якім, па розных звестках, пахавана амаль 20 тысяч воінаў чырвонаармейцаў. Кажу «амаль», таму што гэтыя звесткі недакладныя. Дакладнага падліку няма. Ніколі не сапраўды з памяці паліна сярод дубровенскіх балот, на якіх былі выкладзены астанкі дзясяткаў непахаваных і невядомых воінаў, выкапаныя падлеткі з «Русічамі». Не забываюцца слёзы жанчыны з Украіны, якая, упершыню трапіўшы ў Рыленкі, цалова ла абеліск з імем не бацькі. І працяглы гудзі электрычак і цягнікоў, якія кожны раз спынялі хаду каля «Рыленкаў».

Але найбольш мяне ўражвала наймаверная ўпэўненасць Рыгора Шарая — назменнага кіраўніка «Русічаў», што не сотні, а тысячы невядомых імёнаў будуць абавязкова вернуты з нябыту. Ён не мог спакойна глядзець на тое, што ў палях аршанскага Прыдняпроў'я і багнэ дубровенскіх балот дагэтуль застаюцца ляжачы ахвяры, многіх з якіх і цяпер чакаюць з вайны.

Анатар КЛЯШЧУК, фота аўтара.

Нашчадкі Дарафея Панізава адзначылі сустрэчу з дзедам па рускім звычаі — з чаркай.

Кайсын Хаўсава і Жайлыкан Маданаву на брацкай магіле ў в. Кудавыя, у іхніх далонях казахская зямля.

ты кучоцка беларускай зямлі. 21-гадовы студэнт не хаваў пацужыў: паездка ў Беларусь стала вялікай падзеяй яго жыцця — ад гонару за свайго адважнага прадзёда-абаронца, сапраўднага героя, за тое, што імя яго выкраслена з ліку невядомых і пазначана на абеліску. Хоць і адольваў смутак, што прадзед ляжыць за тысячы кіламетраў ад роднай зямлі.

Айрат і Дамір прыехалі з Казані. Яны ўжо ведалі, што Самігула Галівулін быў на вайне ад самага яе пачатку, што ў 1941-м яму споўнілася 30 гадоў. Ён быў наводчыкам гарматы-саракаляткі, быў тройчы паранены. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі і Айчынай вайны, медалём «За адвагу». Служыў у 67-м артылерыйскім палку 15-га гвардзейскага стралковага корпуса 33-й Арміі Заходняга фронту.

літаральна за кожны метр зямлі. Свой апошні ліст з фронту, у якім паведамляў, што знаходзіцца на перадавой, артылерыст адаслаў 23 лістапада 1943 года. Больш ніякіх звестак пра яго не было. Ажно цэлых 65 гадоў, да часу, пакуль лёс не звёў Айрата Галівуліна з аршанскім клубам «Русічы».

Дзякуючы пошукавай працы «Русічаў» стала вядома, дзе, калі і пры якіх абставінах загінуў Самігула Галівулін, дзе ён пахаваны. Яшчэ ў 1993 годзе падчас раскопак «Русічы» знайшлі месца гібелі камандзіра батальёна капітана Мікалая Загарулькі, які загінуў 3 снежня 1943 года. Высветлілася, што ў той дзень загінула ўсё падраздзяленне, у тым ліку і татарын з-пад Казані Самігула Галівулін.

Спачатку воін быў пахаваны на месцы гібелі, пазней перапа-

Ён вызваляў Оршу і Беларусь

Таццяна Іванюшына, 55-гадовая жыхарка пасёлка Дуброўка Бранскага вобласці, і яе стрыечныя браты Віктар Ламакаў і Уладзімір Панізаў прыехалі на магілу дзеда Дарафея Цімафеевіча Панізава. У 1985 годзе Віктар Ламакаў ужо наведваў Оршу разам з маці — дачкой Дарафея. Але тады знайсці апошні прыстанак воіна ім не ўдалося. Праз шмат гадоў за пошукі ўзялася сама Таццяна, ёй удалося выйсці на клуб «Русічы». Доўгая карпатлівая праца дала нарэшце вынікі, і месца пахавання было знойдзена.

І вось нашчадкі стаяць каля дзедавай магілы, упершыню за

Даваенны партрэт Алі Маданавы.

Дзяніс. Дзевяцігадовае хлопчык трымаў у руках рэпрадукцыю партрэта свайго гераічнага прапрадзёда, яшчэ не ўсведамляючы, што яго імя, па сутнасці, вернута з нябыту. На гэтых аршанскіх могілках пахавана каля 29 тысяч салдат вайны, з якіх вядома толькі каля 500 імёнаў. З вяртаннем імя Дарафея Панізава іх стала болей.

ЖМЕНЯ РОДНАЙ ЗЯМЛІ

Жыхар казахскага горада Уральска Жайлыкан Маданаву ўжо не спадзяваўся знайсці месца пахавання свайго дзядзькі-франтавіка Алі Маданавы. Таму што ў іх сям'і, акрамя

ХТО ВЫ, «РУСІЧЫ»?

Аршанскі ваенна-патрыятычны клуб «Русічы» створаны 5 мая 1988 году рашэннем педагагічнага савета прафесійна-тэхнічнага вучылішча № 110. Ініцыятарам быў выкладчык гісторыі Рыгор Шарай. Цяпер клуб адносіцца да аршанскага Цэнтра фізічнай культуры, турызму і краязнаўства дзяцей і моладзі, уваходзіць у Беларускае асацыяцыю клубуў ЮНЕСКА. Пачынаўся з пошукавай работы і першую экспедыцыю ў месцах

Кіраўнік клуба «Русічы» Рыгор Шарай і яго намеснік Кацярына Вярэм'ева ўстаўляюць шыльду ў імянамі раней невядомых воінаў у мемарыяле «Рыленкі».

безбацькоўскага дзяцінства, за ўсіх сваіх землякоў, што шодра палілі крывёю расійскія і беларускія зямлі. За свайго свёкра Алі, на магіле якога яшчэ ніхто дагэтуль не пранарыў ніводнай слязінькі. І ад пачуцця выкананага перад мужам абяцання прыехаць сюды. Якімі хвалюючымі і адначасова радаснымі былі хвіліны, калі Жайлыкан і Кайсын

Айрат і Дамір Галівулін каля надмагілля з дзедавым прозвішчам у Рыленках.

Нотны радок

ДЗВЕ ВОСЕНІ Ў КАМЕРНЫМ ГУЧАННІ

Беларуская музыка прагучала ў Маскве

Дзяржаўны камерны аркестр Рэспублікі Беларусь прадставіў нашу краіну на адкрыцці 35-га Міжнароднага фестывалю сучаснай музыкі «Маскоўская музычная восень».

Пачаў калектыў свой канцэртны сезон з «Беларускай музычнай восені» — канцэртм-прывітаннем выдатнай скрыпачкі савецкай часоў Зоры Шыхмурзаевай. Чаму — патлумачыў галоўны дырыжор Дзяржаўнага камернага аркестра, заслужаны артыст Расіі Яўген Бушкова, з якім мы сустрэліся напярэдні пазедкі ў Маскву.

— Праграма канцэрта, якой мы адкрылі мінскі сезон і прадставілі ў Маскве, адрозніваецца ад іншых, паколькі ў ёй сабраны тры салісты: амерыканская скрыпачка Юлія Бушкова, юная вучанца Цэнтральнай музычнай школы, але якую ўжо добра ведаюць у Мінску, Мішэль Бушкова і бельгійскі скрыпач Марк Бушкова (у 2012 годзе ён стаў лаўрэатам конкурсу імя Каралевы Лізаветы ў Бруселі, а на наступны год заваяваў Гран-пры міжнароднага конкурсу ў Манрэалі). Мне вельмі хацелася, каб не толькі тры скрыпачы з розных краін, розных школ і рознага ўзросту сабраліся на адной сцэне, але каб яны абавязкова яшчэ і памуціравалі разам. Гэта гістарычная падзея не толькі для нашай сямі, але і для мінскай публікі, таму што нарэшце ўдалося знайсці прычыну і падставу для таго, каб сюды прыехаў мой сын Марк. Нягледзячы на тое, што яму 22 гады, ён ужо скончыў сваю адукацыю і мае вялізны вопыт — і сольных выступленняў, і работы ў аркестры. Акрамя таго, рэалізавалася мая даўняя мара: сыграць цудоўны струнный квартэт Эдварда Грыга Соль мінора. Грыг быў любімым кампазітарам маеі мамы. Мне ўдалося знайсці ў яе вялізную нотнай бібліятэцы адну партыю скрыпкі з квартэта Грыга, дзе захаваліся шпіры, «пальчы», напісаные яе рукамі.

— Ці можна паслухаць у запісе, як іграла скрыпачка Шыхмурзаева?

— Яе грамафоннае запісанне параўнальна з адной маленькай жалучкай, якую можна знайсці на блокрайнім пляску: засталася студыйнае запісанне толькі адна пласцінка. Яна шмат іграла на радыё, шмат пакаліла запісы, зробленыя з канцэртаў, але гэта не адносіцца да ліку твораў з вокладкай, канвертам і запісаных у студыі. Быўшы скрыпачом, які інтэнсіўна гастроляваў па Расіі і за мяжой, я сустракаў людзей, якія чулі маю маму ў маладосці. Яны часта падыходзілі да мяне і казалі: «Вы ведаеце, мінула ўжо дваццаці (трыццаці) гадоў з моманту, калі мы чулі вашу маму, але да гэтай пары не можам забыць яе гук». Калі я нарадзіўся, праз некалькі гадоў надышлі даволі цяжкія часы, і яна трапіла ў спісы невядомых у Савецкім Саюзе. На адзінаццаці гадоў яе міжнародная кар’ера была

перарвана. Але цяпер з усёй абвостранасцю чуоцца тэя інтанацыі, якія прымусалі людзей запомніць гэтае гучанне на многія дзесяцігоддзі, а магчыма, і на усё жыццё. Ужо не кажучы пра тое, што ёсць творы, якія сапраўды кожны раз выклікаюць слёзы. Менавіта скрыпка мае прамы доступ да чалавечых сэрцаў, толькі трэба аддаваць ўмець з ёю абыходзіцца. Гэтага няма ні ў аркестра, ні ў фартэпіяна, гэта ёсць толькі ў голасу і скрыпкі.

— Як узнікла магчымасць выступіць у Маскве?

— Калі мы адзначалі 45-годдзе камернага аркестра на сцэне Беларускай дзяржаўнай філармоніі юбілейным канцэртм, адно з віншаванняў, якое прагучала ў гэты вечар, было ад нязнаменнага на працягу апошніх пяцідзесяці гадоў дырэктара Вялікай залы Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі Уладзіміра Заскарава. Я таксама тады быў у зале, і ў гэты комплекс успамінаў і супадзенню падштурхнуў мяне да думкі, што такі ўмоўны юбілей было б цудоўна адзначыць вяртаннем на гістарычную сцэну Вялікай залы кансерваторыі. Гэта супадае з тым, што з моманту выступлення аркестра са Святаславам Рыхтарам мінула таксама трыццаць гадоў. Калі лічыць, што лічавыя супадзенні маюць пэўны ўплыў на наша жыццё, то самы лепшы спосаб пра гэта ўгадаць — сыграць канцэрт у Маскве. Я прапанаваў Алегу Галахаву, які ўзначальвае маскоўскі фонд Саюза кампазітараў, каб Дзяржаўны камерны аркестр Беларусі выступіў на фестывалі «Маскоўская восень». Асноўная яго ўмова — прадставіць маскоўскай публіцы новыя творы.

— Вы пазнаёміце маскоўскую публіку з творами беларускіх кампазітараў?

— Мы сыграем Канцэрт для струннага аркестра і ударных Галіны Гарэлавай, напісаны ў 2010 годзе. Таксама ў Маскве мы сыграем твор маладога прадстаўніка беларускай кампазітарскай школы Канстанціна Яськова. Яшчэ мы выканаем невялікую калыханку «LULLABY». Косця з уласцівым яму бачаннем ужо новага пакалення прыдумваў такую дастаткова транжную назву. Беларуская нацыянальная музыка можа ў поўнай меры ганарыцца адной са сваіх найярочышых прадстаўніц цымбальнага мастацтва Веранікай Прадзед. Мы запрашаем яе, каб упершыню ў Маскве выканаць канцэрт Міхаіла Бронера. Я прапанаваў ёй у гэтым жа канцэрте сыграць і песню Уладзіміра Кур’яна, які надычыў актыўна і вельмі плённа рухае наперад менавіта цымбальны рэпертуар, ён цудоўна ведае інструмент, яго віртуознае магчымасці. У Вераніка будзе магчымасць чарговы раз бліснуць сваім майстэрствам.

Ірына АКУЛЮВІЧ

Масты дружбы

ЗЛУЧАЮЧЫ КУЛЬТУРЫ

З новых кніг серыі «Сугучча сэрцаў» — кыргыстанскі томік прозы і паэзіі

склалі творы Вячаслава Адамчыка, Барыса Беляжэані, Аляксея Дударова, Мар’яна Дуксы, Уладзіміра Навумовіча, Сяргея Карыцькі, Аляксандра Брыта, Паўла Вераб’ева, Раісы Дзейкун.

Пра аднаго з аўтараў кнігі — Вячаслава Шапавалава — яшчэ шмат гадоў таму пісалі: «Паэзія Шапавалава — ахвярная спроба захаваць агульную культурную прастору... Галоўнымі тэмамі яго вершаў і паэм сталі: час, гісторыя, душа, народ». Нагадаем, народны паэт Кыргызстана, аўтар паэмы «Нараджэнне манасчы» (пра эпас «Манас») Вячаслаў Шапавалаў — яшчэ і аўтар больш як 30 кніг мастацкага перакладу, чалавек, які сапраўды злучае культуры, народы. Ён перакладаў і паэзію народнага паэта Беларусі Рыгора Барадулліна на рускую мову. Цікавы факт, пагадзіцеся: народны паэт іншанацыянальнага

свету, які піша па-руску, уважліва да далёкай Беларусі, да творчага свету другога вялікага паэта, узаўняе яго мастацкі пошук на мову Пушкіна і Някрасава...
Беларуска-кыргызская кніга з серыі «Сугучча сэрцаў» носіць сімвалічную назву «Жывое слова» і нагадвае пра многія факты міжлітаратурных зносін. Па традыцыі ўкладальнікам зборніка стаў галоўны рэдактар часопіса «Нёман» паэт Алесь Бадак. «Робота над серыяй «Сугучча сэрцаў», — гаворыць творца, — прынесла мне вельміважную асалоду знаёмства з іншым мастацкім светам. Мяркую, што ў кніг будзе і свой чытач...»
Спадзяюцца на гэта і ў Саюзе пісьменнікаў Беларусі, выдавецкім доме «Звязда», збіраючыся працягнуць працу па знаёмстве з літаратурамі краін СНД.
Мікола БЕРЛЕЖ

Да чытача, які яшчэ, магчыма, цікавіцца развіццём літаратуры на постсавецкай прасторы, прыйшлі вершы, урыўкі з раманаў, апавяданняў Мара Байдзіева (урывак з «Казанія пра Манас»), Рахіма Карымава, Вячаслава Шапавалава, Турусбека Мадылба, Тазагуль Закаравай, Кадрыкула Амаркулава, Нурлана Калыбекава, Туленды Курманаліева, Святланы Суславай. Беларускую частку кнігі

Гасцеўня

Васіль БЫКАЎ:

«ДАР БАЦЬКІ НІКОМУ НЕ ПЕРАДАЙСЯ»

Лёс унукаў і праўнукаў Васіля Быкава сёння звязаны з гродзенскай зямлёй. Там жа жыве і сын пісьменніка — таксама Васіль Быкаў. Ён гадзіцца падзяліцца сваімі ўспамінамі пра славагата бацьку і адказаў на пытанні «Звязды».

— Васіль Васільевіч, прыгадвайце час жыцця вашага бацькі ў Гродне. Ці захаваліся дамы і вуліцы, на якіх жыў Васіль Быкаў?

— Тады я быў яшчэ зусім малым, таму штосці канкрэтнае ўспомніць мне складана. Аднак усё гэта падрабязна апісана ў яго мемуарах, у кнізе «Доўгая дарога дадому». З тых часоў горад моцна змяніўся. Нават 15-20 гадоў назад, калі ішла размова пра тое, каб «падпісаць» месцы, у якіх жыў бацька, было ўжо практычна немагчыма знайсці тэя дамы. Памятаю, што апошняе месца, у якім мы жылі перад тым, як пераехалі на вуліцу Алега Кашавага (цяперашняя Траецкая), было на Пажарскага — гэта на тэрыторыі сучаснага гарадскога стадыёна. Жылі папярэдне на розных кватэрах на Пранаваброжнай і за Нёманскай часткай горада. Сваёй кватэры не мелі і таму здымалі, дзе атрымавалася.

— Ці зможаце ўгадаць першы творы Быкава? Дзе яны друкаваліся?

— З таго, што помню з тых часоў, калі я быў яшчэ хлопчыкам: першым і вялікім творам бацькі з’явілася «Альпійская балада».

Бо пра яе шырока казалі ў той час. І, як памятаю, бацьку тады ўжо называлі пісьменнікам.

— Магчыма, угадаеце моманты, калі вы заўважалі бацьку задуманым за пісьмовым сталом? Можна, ён пісаў употай, каб ніхто не бачыў? Можна, дзяліўся чарнавымі накідамі твораў?

— Я быў малодшым сынам і, зразумела, бачыў, як бацька працаваў у сваім пакоі ў доме па вуліцы Алега Кашавага. Абырковаць са мною планы будучых твораў ў той час, вядома, не было сэнсу. Аднойчы ён прызнаўся, што лепш працуеца яму тады, калі ён адзін дома, калі ніхто не перашкаджае: ні дзеці, ні жонка. Памятаю, што я і старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы і не дае магчымасці сканцэнтравана.

— Ці шмат сустрэч было ў пісьменніка?

— Ведаю, што бацька ездзіў як у далёкія краіны, так і па Беларусі. Скажу, што пазедкі былі

розныя: і цяжкія, і паспяховаыя. Ажыццяўляліся яны з членамі Саюза пісьменнікаў Беларусі, у прыватнасці, як на Прыпяць, так і ў іншыя рэгіёны, якія былі пазначаны ў пэўнай праграме.

— Ці зможаце ўгадаць тых асоб, якія наведвалі Васіля Уладзіміравіча? Можна, гэта былі замежныя госці, сябры?

— Першапачаткова хачу назваць гродзенскія сябры: Аляксея Карлюка, Валянціна Чэкіна, Аляксандра Богуша — галоўнага рэдактара «Гродзенскай праўды». З прыезджых былі мінскія сябры і таварышы (значнай асобай сярод іх вылучаўся Рыгор Барадуллі) і іншыя. З замежных каго магу ўгадаць? Георгі Выхаў — пісьменнік з Балгарыі. Гэта былі 1960-я гады. Натуральна, апошня 20 гадоў, прыкладна з 1975 года, бацька жыў у Мінску. Але Гродна час ад часу наведваў.

— Ці перадаў ён дзецямі, дзе атрымаваўся?

— Ці зможаце ўгадаць першы творы Быкава? Дзе яны друкаваліся?

— З таго, што помню з тых часоў, калі я быў яшчэ хлопчыкам: першым і вялікім творам бацькі з’явілася «Альпійская балада».

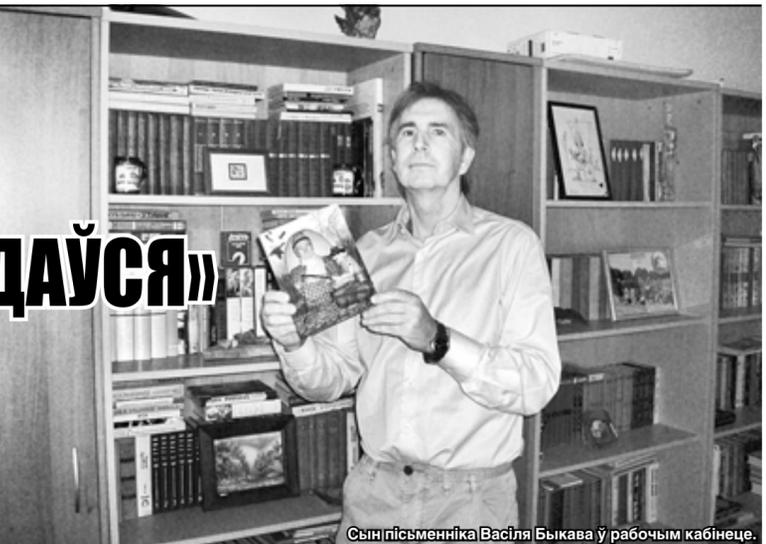
Бо пра яе шырока казалі ў той час. І, як памятаю, бацьку тады ўжо называлі пісьменнікам.

— Магчыма, угадаеце моманты, калі вы заўважалі бацьку задуманым за пісьмовым сталом? Можна, ён пісаў употай, каб ніхто не бачыў? Можна, дзяліўся чарнавымі накідамі твораў?

— Я быў малодшым сынам і, зразумела, бачыў, як бацька працаваў у сваім пакоі ў доме па вуліцы Алега Кашавага. Абырковаць са мною планы будучых твораў ў той час, вядома, не было сэнсу. Аднойчы ён прызнаўся, што лепш працуеца яму тады, калі ён адзін дома, калі ніхто не перашкаджае: ні дзеці, ні жонка. Памятаю, што я і старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы і не дае магчымасці сканцэнтравана.

— Ці шмат сустрэч было ў пісьменніка?

— Ведаю, што бацька ездзіў як у далёкія краіны, так і па Беларусі. Скажу, што пазедкі былі

Сын пісьменніка Васіля Быкава ў рабочым кабінете.

ведаючы, што вы сын вялікага пісьменніка?

— У апошні час кола зносін звужалася, і я практычна не адчуваю да сябе асаблівага стаўлення. Падчас вучобы ў інстытуце я калі-нікалаў заўважаў такую ўвагу. Але я лічу, што лепей быць цікавым людзям дзякуючы сабе самому, а не з-за славагата бацькі. Інчай лепш заставацца проста нікім не заўважаным.

— Васіль Быкаў пакінуў свет у якасці для Беларусі дзея? 22 чэрвеня 2003 года. Яго творы — гэта цэлая сістэма нейкіх знакаў і сімвалаў...

— Па прафесіі я ўрач і на гэта гляджу проста, зусім з іншага

боку. Я не веру ў розныя знакі. Ёсць чалавек і ёсць яго лёс. Але калі шукаць пэўную сувязь, то супадзенне сапраўды сімвалічнае. Жыццё бацькі перакрэсліла чэра да прыроднага свайго. Але прызнаюся, што ў мяне почырк падобны да бацькавага. А калі я быў маладзейшы, то спрабаваў малываць, але ж гэта ўсё было на пачатковым узроўні. Адным словам, дзеці і ўнукі пайшлі сваёй дарогай.

— А ці шануюць нашчадкі памяць пра свайго вядомага дзеда і пра дзеда? Якім яны яго ўяўляюць?

— Ём складана ўявіць дзеда як пісьменніка ці палітычнага дзеяча. Бо для іх ён найперш дзядуля. А што тычыцца палітычнай дзейнасці, то гэта справа дарослая, бо толькі дарослы можа ацаніць яе ці нейкім чынам паўдзельнічаць. Калі ж казаць пра яго як пра пісьменніка, то той, хто любіць чытаць, будзе цаніць яго пісьменніцкую справу. Напрыклад, мой малодшы сын Васіль чытае творы дзядулі, яны яму вельмі падабаюцца.

— А як ставяцца да вас на працы і наогул у грамадстве, боку. Я не веру ў розныя знакі. Ёсць чалавек і ёсць яго лёс. Але калі шукаць пэўную сувязь, то супадзенне сапраўды сімвалічнае. Жыццё бацькі перакрэсліла чэра да прыроднага свайго. Але прызнаюся, што ў мяне почырк падобны да бацькавага. А калі я быў маладзейшы, то спрабаваў малываць, але ж гэта ўсё было на пачатковым узроўні. Адным словам, дзеці і ўнукі пайшлі сваёй дарогай.

— А ці шануюць нашчадкі памяць пра свайго вядомага дзеда і пра дзеда? Якім яны яго ўяўляюць?

— Ём складана ўявіць дзеда як пісьменніка ці палітычнага дзеяча. Бо для іх ён найперш дзядуля. А што тычыцца палітычнай дзейнасці, то гэта справа дарослая, бо толькі дарослы можа ацаніць яе ці нейкім чынам паўдзельнічаць. Калі ж казаць пра яго як пра пісьменніка, то той, хто любіць чытаць, будзе цаніць яго пісьменніцкую справу. Напрыклад, мой малодшы сын Васіль чытае творы дзядулі, яны яму вельмі падабаюцца.

— А як ставяцца да вас на працы і наогул у грамадстве,

Я і старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

і ў старэйшы брат часта бывалі ў яго пакоі, хацелі залезці ў яго паперы. Нам там было цікава, мы гулялі, але бацька нас не выганяў з памяшкання. Цяпер я сам разумею, што дзіцячая беганіна перашкаджае ў працы

ідуць распрацоўкі. Там ёсць невялікі дзвухпавярховы домік дачнага тыпу. Калі будучы сродкі, то з пэўнай экспазіцыяй можна будзе пазнаёміць наведнікаў і прыхільнікаў, бо матэрыял маецца вялізны: рукапісы, лісты, перапіска, фота і іншае, што можна паказаць. Вядома, без кіраўніцтва музея нічога не атрымаецца. Напрыклад, ёсць музей майго бацькі ва Украіне, пад Іркуцкам. На пасаджэнні Савета Міністраў вырашалася пытанні наконт музея. Час пакажа. Усё залежыць ад нашых чыноўнікаў.

— Чым вылучалася месца жыхарства Васіля Быкава ў Ждановічах?

— Гэта быў садоўніцкі кааператыву са стандартнымі шасцю соткамі зямлі і з даным дамкам. Вакол агароды былі такія ж кавалкі зямлі. Адметнага нічога там не было ў той час. Дача была такая ж, як і ўсе навакольныя.

— Акрамя згаданага, ці ёсць яшчэ музеі Васіля Быкава?

— Усё залежыць ад тэрміналогіі, бо ці ўсё пералічанае можна назваць музеям? У нас ёсць музей Васіля Быкава ў Гродне — гэта альтэрнатыўная ветэранская арган

■ Выпрабавана на сабе

У Беларусі ў будынках устаноўлена каля 37 тысяч ліфтаў, большасць з якіх перамяшчае пасажыраў і грузы штодзённа, без перапынку на выхадныя і святочныя дні. Але якімі толькі не выглядаюць пад'ёмныя машыны перад сваімі карыстальнікамі: старэнькімі і зусім новымі, бяшумнымі і не зусім... Падтрымліваюць такую велізарную колькасць пад'ёмнікаў у належным тэхнічным стане на першы погляд не вельмі прыкметныя, але такія важныя ў вялікім горадзе брыгады электрамеханікаў. Іх змена нагадвае сапраўднае баявое дзяжурства. Карэспандэнты «Звязды» вырашылі паназіраць за іх працай.

Паспець за 40 хвілін

— Неяк з цягам часу складалася, што электрамеханікамі на рамонце і тэхнічным абслугоўванні ліфтаў працуюць пераважна мужчыны, — гаворыць начальнік вытворчага ўчастка № 4 ААТ «Ліфтсервіс» Леанід БАБУК. — А вось на рэгулярны агляд тэхнічнага стану пад'ёмных машын ходзяць збольшага жанчыны. Яны працуюць два дні па дванаццаць гадзін. Пасля ж двое сутак спецыялісты адпачываюць. Уначы ж у якасці аператара за пультам працуе дзяжурны электрамеханік. Ён прымае экстранныя заяўкі і пераадрасоўвае іх у аварыйную службу.

Участак, якім кіруе Леанід Бабук, абслугоўвае 1636 ліфтаў. У сваю чаргу, ён падзелены на шэсць працоўных участкаў. Грузавых ліфтаў тут — усяго толькі 45. Сталічны Паўднёвы Захад і Малаўка — гэта спальныя раёны. Тут вельмі шмат дамоў, колькасць паверхаў якіх 12 і больш. А тады, па

нормах, у такіх высотных пад'ездах павінны быць устаноўлены ўжо два пад'ёмнікі.

У дыспетчарскім пункце участка можна бачыць дзве сістэмы кіравання ліфтамі. Са старэйшай мы знаёмы: дыспетчар прымае выклік, седзячы за металічнымі скрынкамі, на якіх шмат лямпачак і пераклучальнікаў. Новы ж блок кіравання меншы за сістэмны блок камп'ютара, а на маніторы можна сачыць за ліфтамі ў рэжыме рэальнага часу. На экране відэа, на які паверх паяхаў пэўны ліфт, адчыняе ці зачыняе ён дзверы... Калі ж пад'ёмнік выйдзе са строю, то часам яшчэ ў дыспетчарскім пункце можна вызначыць характар паломкі. Што ў значнай ступені спрашчае і паскарэ працу механіка.

— Выклікі да нас пераважна паступаюць раніцай, вечарам і ў выхадныя, — гаворыць дыспетчар Ірына ЦЫРЫНСКАЯ. — Велікі крыўдна, калі людзі ў захраслым ліфце пачынаюць спяняцца злосць на дыспетчары. Нібыта ён можа запустіць машыну ці папрэдыць яе спыненне... У нашым выпадку электрамеханік прыйдзе не пазней, чым праз 40 хвілін пасля моманту падачы заяўкі. Хаця ёсць для нас адна напружаная ноч — навагодня. Многія спяшаюцца сустрэць 1 студзеня па-за межамі сваёй кватэры. І пры гэтым забываюцца, што стандартны ліфт разлічаны ўсяго толькі на 350-400 кілаграмаў вагі! І пасля электрамеханік выпускае кампанію з 6-8 чалавек. Няўжо лепш чакаць у захраслым ліфце спецыяліста, чым спускацца на першы паверх у два-тры заходы?

Дыспетчар Ірына Цырынская сядзіць за дэскай ліфтаў у рэжыме рэальнага часу.

многія. А калі іх ловяць, то матывацыя дзённаму часцей за ўсё адна: «Проста захачалася зрабіць». Церпяць з-за гэтага як жыхары, так і абслуговаўшая арганізацыя, якая вымушана лішні раз марнаваць грошы на рамонт.

— Влізніны выдаткі мы няоём з-за гэтага, — тлумачыць сітуацыю галоўны інжынер ААТ «Ліфтсервіс» Георгій ІВАШКА. — А запаланыя часткі нам чаруныкі на самалёце не дастаўляе — мы набываем іх у ўласныя сродкі. Да таго ж мы атрымалі ў спадчыну ад савецкіх часоў пасажырскія ліфты, вырабленыя па-за межамі Беларусі, — напрыклад, у Расіі ці ва Украіне. І камплектуючыя для іх купляюцца ўжо за валюту. Ёсць у нас на баланс дзве кватэры ў якім калісьці атрымлівалі ўніверсітэцкія выкладчыкі і прафесары. Дык там ліфты ламаліся раз у год-паўтара. А ў некаторыя дамы электрамеханікі ходзяць на заяўкі так часта, як у краму на хлеб. Вандалы падпальваюць кнопкі выкліку,

Нармальна праца ліфта амаль цалкам залежыць ад жыхароў

— З кожным годам на ўчастку з'яўляецца ўсё больш новых ліфтаў. Старыя машыны, якія сваё адпрацавалі, саступаюць месца сучасным. Пад'ёмнікаў, выпушчаных у 1970-я гады, на ўчастку ўжо амаль не засталася, нягледзячы на пэўныя цяжкасці з фінансаваннем праграмы па іх замене. 25 гадоў эксплуатацыі для ліфта — гэта ні ў якім разе не догма. Проста пасля кантролю за састарэлай машынай становіцца яшчэ больш пільным. Пры беражлівым абходжанні яна можа праслужыць значна даўжэй. Па статыстыцы, у 95% даўгавечнасць працы ліфта залежыць ад жыхароў. Але скажыце, што ўсё новае — супернадзейнае і застрахаванае ад паломак, мы не можам, — запэўнівае Леанід Бабук.

— Ёсць свае плюсы і мінусы як у старых савецкіх, так і ў новых машын. Па частцы неперабораў эксплуатацыі невялікую фору даюць усё ж старыя ліфты. Сваю лепту сюды ўносяць і час, які патрабуецца на наладку машыны пасля яго ўстаноўкі. Паступова механікі даводзяць машыну, як кажуць, «да розуму», і працэнт паломак разрака ніжэй.

Свая распушчана прычына, па якой захрасаюць людзі, — гэта таўханне і скокі, асабліва пры руху ўніз. Спрацоўваюць сістэмы абароны, каб інастотна трасе, і яна заставае на месцы. «Любяць» гэтым займацца дзевяціцца прывесці ў «падвешаным» стане. Тыповую памылку пры захарсанні чалавек дапускае, спрабуючы самастойна выбрацца. Але гэта рабіць ні ў якім разе нельга. У кабіне чалавек знаходзіцца ў бяспецы. Пасажыры ўсяго толькі трэба націснуць кнопку сувязі і дачакацца адказу аператара. Можна здарыцца і так, што хопіць парад дыспетчара. Бывалы выпадак, што чалавек проста неадзіцца да канца кнопку па трэбнага паверха. Ліфт зачыняўся і, вядома, нікуды не ехаў...

Рэдка, але ўсё ж здараецца так, што на раёне масава адключаліся электраэнергія. Самае важнае ў гэтым выпадку — не разгубіцца, калі заліта

Як правіла, электрамеханікі працуюць удвух.

якім святлом кабіна адразу становіцца цёмнай. Справа ў тым, што сувязь з дыспетчарам не залежыць ад лініі, ад якой сілкуецца ліфт, і нагадвае нешта нахштальт правяднога радыё са сваім уласным напружаннем. Сапраўдныя галаўны боль для спецыялістаў — гэта здадзіць, якія жадаюць пажывіцца за кошт ліфтавога абсталавання...

— З ліфтамі я працую ўжо 23 гады, — працягвае Леанід Бабук. — За гэты час пракацілі ўжо як мінімум чатыры хвалі разукамплектоўкі. Ці то цана на каштоўныя металы тады павышаецца, ці то ў людзей знікаюць даходы. Апошняя хваля пракацілася паўтара года таму, калі пацярпела больш за сотню ліфтаў. Зламнікам быў наркаман. Ён ішоў на ўсё, каб толькі займець грошы для набывання чарговай дозы.

«Кладайце»

у ліфтавай шахце

Калі ліфт прыязджае на першы паверх, то паміж дзвярыма і падлогай кабіны ўтвараецца прадаўгаватая шчыліна. Яна вядзе ў прыямку. Чаго там толькі не знаходзяць электрамеханікі! Справа ў тым, што людзі чамусьці выкарыстоўваюць яго ў якасці... «містасці» для смецця. Хоць гэта забаронена ўсім існуючымі нормама! Пераважна ў прыямку ляжыць рэкламныя буклеты і рэкламныя лісткі з паштовых скрынкі.

Ляцяць туды і недакуркі, якіх электрамеханікі часам вырабаюць амаль ведрамі. Дастаткова адной іскры ад непатушанай цыгареты — і пачнецца буйны пажар. Дык навошта самім сабе закладаць міну запаволеннага дзеньня?

У нашых людзей чамусьці існуе адна дзіўная звычка. Яны пачынаюць даставаць ключы, яшчэ вядучы ў ліфце. Хоціць аднаго неасцярожнага руху, каб яны выслынулі з рук і апынуліся ў прыямніку. Тады неахайнікі звоняць

у дыспетчарскую і просяць дастаць з дна прыямка патрэбны прадмет. І электрамеханік ідзе і дастае ключы, тэлефон, кашалёк... Хоць гэта і не ўваходзіць у яго прамыя абавязкі. У гэты ж час можа захраснуць чалавек, які будзе чакаць спецыяліста з-за таго, што хтосьці не змог утрымаць у руцэ тэлефон. Знаходзілі ў прыямках і канверты з лістамі, якія кідалі адрасатам у паштовую скрынку.

— Я памятаю выпадак, які здарыўся, калі толькі пачынаў працаваць электрамеханікам, — прыгадавае Леанід Бабук. — Сям'я ехала набываць новы аўтамабіль, і людзі ўпусцілі ў прыямку поўны кашалёк грошай. Аўтамабіль тады каштаваў тысяч пяць рублёў — значная сума! Пачкі грошай рассыпаліся, і купюры вартасцю ў пяцьдзясят і сто рублёў разлечылі па ўсім прыямку. Іх даставалі адтуль пад вельмі пільным кантролем...

Народ на выдумкі

хітры

Сваіх домарослых «кулібіных» хапала ва ўсе часы. Хітрыкі выдумляюць як малыя дзеці, так і людзі ва ўзросце.

У шматпавярховых дамах доволі часта сустракаюцца ліфты з рухомай падлогай. Яны разлічаны на мінімальную вагу грузаў у пяціццаць кілаграмаў. Зроблена гэта для таго, каб у кабіне не ездзілі самастойна малыя дзеці. Адзін хлопчык, які вельмі любіў катацца на ліфце ў адзіночку, закатаў з сабой у кабіну камень, каб хапала вагі.

Хітрыя камбінацыі выдумлялі і асобы без пэўнага месца жыхарства.

Яны ўпадабалі ліфт у якасці бясплатнага прытулку над галавой. Бадзгі заходзілі ў ліфт позна ўначы, даядзжалі да сярэдзіны, націскалі кнопку «Стоп» і спакойна ўкладвалі спаць. Прыходзяць раніцай людзі, якім трэба ехаць на працу. А ліфт не выклікаецца! Даводзілася чакаць аварыйную, марнаваць бензін, час... «Выкурціць» бамжоў таксама цяжкавата: пакуль не прынужэш — бадзгі не хочуць пакідаць імправізаванае прыстанішча...

Механікі прыгадаюць, як у пачатку 1990-х гадоў у ліфце гасцініцы «Зорка» аднойчы захраслі дзверы кітайцаў. І жонны з іх меў вялікую сумку. Як яны ўсе там змясціліся, так і засталася загадкай...

Як стаць

электрамеханікам?

Пачаць працаваць на ліфта адначасова і проста, і не зусім. Любы чалавек пры жаданні можа навучыцца абслугоўванню пад'ёмных машын нават тады, калі ён раней не меў ніякага дачынення ні да электрычнасці, ні да тэхнікі. Медыцынскія патрабаванні, аднак, крыху жорсткія. Само сабой, рукі і ногі павінны быць цалкам здаровымі. Нагадана мець добры зрок і, вядома ж, слых. А вось «па сэрцы» цяпер могуць і забравацца. Справа ў тым, што ў апошнія гады акцэнты сталічных горадабудуначы змясціліся на ўзвядзенне гмахаў вышынёй у 16—25 паверхаў. І калі ча-

лаvek захрасне ў такім ліфце падчас масавага адключэння электраэнергіі па раёне, механіку дзевяццацца не адзін раз падмаца ў машынным аддзяленні амаль на самы верх гмахаў.

«Ліфт давай!..»

Электрамеханікаў можна выдатна навучыць працы на тэхніцы. Аднак ніхто не вучыць іх асаблівасцям дыпламатычных перамоў і навывкам псіхолога. Ніхто не ведае, як можа зрагаваць захраслы чалавек. Адзін рызыкае проста моцна спалохацца. У другога можа пачацца прыступ бяззі замкнёнай прасторы. Трэці пачне буяніць. А чацвёрты будзе спакойна чакаць механіка...

— Рабіў я планы тэхнічны агляд ліфта. Павесіў перад тым таблічку: «Ліфт на рамонце». Тут раптам чуо моцны ўдар у дзверы, — усламінае Іван Варахун. — Я крычу: «Ліфт на рамонце!» Сярод плыні неадзінадушнай лаянкі ледзьве разабраў: «Ты мне ліфт давай!» «Праз паўтары гадзіны пойдзе!» — адказвае. П'яны ўдарыў нагой у дзверы — тыя пагнуліся. Іду да яго, а ён мяне пачынуў і аднекуль выхапіў маніроўку. Я хуценька лабег наверх, у машыннае аддзяленне, і па сувязі прасіў дыспетчара выклікаць міліцыю. Праз колькі часу прыехаў экіпаж. Кватэру, дзе жыўе злучаны, вылічылі хутка. Зайшлі ў жытло, а бундзяжыць п'яны ў сапраўдным вярхале. Растаўхалі яго. Я вяртаюся: «Ты чаго за мною ганяўся з маніроўкай?» «Ну, прабачце, не забіў жа...» Я на ліфтах працую з 1978 года. Пабацьку шмат непрыкрытага цыннізму. Але гэты выпадак склануў да глыбіні душы...

Падманлівы фальклор

Невядома чаму, але ў гарадскім фальклору дагэтуль захаваліся байкі пра тое, як ліфт можа забіць чалавека. Маўляў, а што будзе, калі раптам тросы абаруцца? Ёсць людзі, якія ў гэта вераць і таму вельмі баюцца ездзіць у пад'ёмніках. Аднак спецыялісты запэўніваюць: тросы, якія і прыводзяць у рух кабіну, маюць дванаццацікратны запас трываласці. Верагоднасць таго, што яны абаруцца ўсе разам, меншая, чым падзенне метэарыту. Да таго ж калі хуткасць кабіны ўзрастае больш чым на 15%, спрацоўвае луюнікі. Іх надзейнасць яшчэ паўтара стагоддзя таму даказалі на сабе іх вынаходнік Оліс, стаўшы пад кабінай і загадушы абсячы адначасова ўсе тросы. Не можа праваліцца і падлога кабіны, бо яна праектуецца так, каб вытрымаць дзевяці тон грузу. Так што карыстаўся ліфтамі спакойна. І шануйце іх, які і спецыялістаў, якія абслугоўваюць пад'ёмнікі. Ад якісці працы гэтых незаўважных людзей вельмі залежыць якасць камфортнага пражывання ў вялікім горадзе...

Валяр'ян ШКЛЕННІК.
Фота Надзеі БУЖАН

■ Нашы суседзі

На чым «стаіць» сучасны Ноўгарад?

Кажуць, ёсць Масква з Санкт-Пецярбургам, а ёсць Расія — настолькі розніцца ўзровень жыцця сталічных гарадоў і перыферыі. Карэспандэнт «Звязды» пабывала паміж двума мегалісамі і даведлася, як жыццё ў «сярэдняй» расійскай глыбіцы. Аказваецца, не толькі багатая гісторыя і старажытныя храмы слаўнага ноўгародскага зямля.

АРЫЕНТАЦЫЯ — НА ТУРЫЗМ

Сёння эканоміку Ноўгародскай вобласці фарміруюць прадпрыемствы пяці асноўных відаў дзейнасці. Гэта апрацоўчыя вытворчасці (30,9% даходаў), аптотвы і рознічны гандаль (13,4%), транспарт і сувязь (11,3%), будаўніцтва (5,1%), сельская гаспадарка (2,3%). Сярод прадпрыемстваў, якія пералічваюць у бюджэт найбольшыя сродкі — «Акрон» (выраб мінеральных угнаенняў), Баравіцкі камбінат вогнеўпораў (матэрыялы, якія захоўваюць свае ўласцівасці пры высокіх тэмпературах), структурны падраздзяленні Расійскай чыгункі, ААТ «Сбербанк Расіі» і іншыя.

Але вытворчасць — не адзінае, на што арыентуецца мясцовая ўлада. Як адначасова намеснік губернатара Ноўгародскай вобласці Аляксандр Смірноў, яшчэ не да канца раскрыты турыстычны патэнцыял рэгіёна. Доля турызму ў абласным бюджэце складае 1,5-3%, цягам трох-ча-

тырох гадоў яе плануецца павялічыць да 10-15%. Кіраўніцтва рэгіёна мае намер развіваць гэты кірунак, пашыраючы сетку гасцініц і хостэлаў (бо багатая на славуціцы Ноўгародчына не мае патрэбы ў новых турыстычных аб'ектах). За апошнія тры гады колькасць турыстаў у Вялікім Ноўгарадзе павялічылася на 25%. У многім гэта адбылося дзякуючы правядзенню тут ХХІХ Ганзейскіх дзён (грунтоўнае на традыцыйна сярэднявечнага саюза гандлёвых гарадоў, у 1980 годзе быў створаны міжнародны Ганзейскі саюз Новага часу, які цяпер аб'ядноўвае 181 горад з 16 краін свету, у тым ліку беларускія Полацк і Віцебск. Вялікі Ноўгарад стаў першым расійскім горадам, які ўвайшоў у новы саюз). Падчас свята Ноўгарад наведалі 84 дэлегацыі з 14 краін Еўропы, у мэрпраемствава ўдзельнічала каля 500 тысяч чалавек (пры нападзенні горада ў 200 тысяч чалавек).

Акрамя цэнтральных турыстычных аб'ектаў — храмаў, манастыроў і іншых помнікаў архітэктуры, Ноўгародчына прываблівае гасцей слаўнымі імёнамі, звязанымі з гэтым рэгіёнам. Сярод такіх асоб, напрыклад, кампазітар Сяргей Рахманінаў, помнік якому стаіць у цэнтры Ноўгарада, ці Фёдар Дастаеўскі, які жыў у Старой Русе і напісаў там «Братоў Карамазавых». Таму, што трапіла на гэтую зямлю, становіцца зразумела, што кніга вялікага пісьменніка (прадкі якога, дарчы, выхадцы з Беларусі) працягата атмасферы гэтага велічнага духоўнага цэнтра Расіі.

«БЕЛАРУСЬ — НАША ЗДРАЎНІЦА»

Між іншым, Беларусь з Ноўгародчынай звязанае не толькі асоба Фёдара Міхайлавіча. У 2001 годзе паміж адміністрацыйнай вобласці і беларускім ўрадам было заключана пагадненне аб гандлёва-эканамічным, навукова-тэхнічным і культурным супрацоўніцтве. Дзейнічае праграма «Развіццё расійска-беларускага супрацоўніцтва ў галіне дызелнага аўтамабілебудавання», якая прадугледжвае распрацоўку і вытворчасць дызелнага аўтамабіляў тэхнікі новага пакалення. Акрамя гэтага, бюджэтайтваральнае акцыянернае таварыства «Акрон» пасталяе нам мінеральныя угнаенні, а ў Беларусь закупляе калійныя. Вялікім попытам у жыхары Ноўгародскай вобласці карыстаецца і беларуская сельскагаспадарчая прадукцыя — мяса, малако. У цэлым сёлета за першае паўгоддзе экспартныя пастаўкі ў Беларусь складалі 26,5 млн долараў ШВА, ім-

Многія ездзяць у беларускія санаторыі, прывозяць добрыя водкі. Гэта сведчыць аб высокай якасці санаторна-курортных паслуг.

партныя паступленні — 46,1 млн долараў ШВА. «Беларусь становіцца здраўніцай для жыхароў нашага рэгіёна, — дадаў намеснік губернатара Ноўгародскай вобласці Аляксей Афанасьеў. — Многія (і некаторыя неаднаразова) ездзяць у беларускія санаторыі,

прывозяць вельмі добрыя водкі. Гэта сведчыць пра высокую якасць санаторна-курортных паслуг». Рэалізуецца і яшчэ адзін сумесны праект: сёлета ў пасёлку Пралетарый Ноўгародскага муніцыпальнага раёна пачаў працаваць дзіцячы садок, пабудаваны беларускай фірмай. Садок разлічаны на 175 месцаў і мае басейн. Такое вось супрацоўніцтва.

КАБ ДАКТАРЫ НЕ БЕГЛІ У СТАЛІЦУ

Паводле звестак органаў дзяржаўнай статыстыкі, агульная колькасць людзей, што прыехалі ў Ноўгародскую вобласць, за першае паўгоддзе сёлета складала 11,5 тысячы чалавек. Выехаўла 10,6 тысячы чалавек. У параўнанні з аналагічным леташнім перыядам гэтыя лічбы павялічыліся на 7,2% і 1,6% адпаведна. Пры гэтым з іншых рэгіёнаў краіны прыйшло 3,9 тысячы чалавек, яшчэ 1,4 тысячы — мігранты з замежжа.

Колькасць жа працоўных мігрантаў у вобласць не перавышала 1% ад эканамічна актыўнага насельніцтва краю. Асноўныя галіны, — дзе прымяняцца замежная працоўная сіла — будаўніцтва, апрацоўчая вытворчасць, сельская і лясная гаспадарка, транспарт і сувязь. Прыцягваць

іншаземных работнікаў даволі дзіцца як па прычыне недахопу ўласных працоўных рэсурсаў, так і для падтрымкі і рэалізацыі шэрагу інвестыцыйных праектаў. Сёння ў органах службы занятасці вольнымі застаюцца 9732 вакансіі. Патрабуюцца спецыялісты ў сферы адукацыі, медыцыны, сельскай гаспадаркі. Расце попыт на тэхнічныя, будаўнічыя, энергетычныя спецыялістаў. Апроч міграцыйнай, няпростай застаетца і дэмаграфічная сітуацыя. Таму кіраўніцтва вобласці вялікую ўвагу надае стварэнню прывабных умоў для пераезду жыхароў іншых рэгіёнаў на Ноўгародчыну. У прыватнасці, зацверджала «Доўгатэрміновае мэтавае праграма Ноўгародскай вобласці па садзейнічэнні добраахвотнаму перасяленню ў Расійскую Федэрацыю суайчыннікаў, якія жывуць за мяжой, на 2013—2015 гады». Праграма прадугледжвае прыём землякоў па ўсёй тэрыторыі вобласці, за выключэннем самога Вялікага Ноўгарада. Планаўца, што яе ўдзельнікамі стануць 1092 чалавекі.

У сёлах дзейнічае федэральная праграма «Земскі доктар», паводле якой маладому спецыялісту, які едзе працаваць у вёску, выдзяляецца мільён расійскіх рублёў.

Устойлівасць «НА ТРОХ НАГАХ»

Горад Баравічы — райцэнтр расійскай глыбіні, адметны буйным прадпрыемствам, якое з'яўляецца бюджэтайтваральным у вобласці — Баравіцкім камбінатам вогнеўпораў. Неспецыялістаў складаюць зразумець, што там вырабляюць. Сярод убачанага ў адным з вытворчых цэхаў, дзе давалася пабываць, — цэгла,

якая вытрымлівае высокія тэмпературы (з яе складаюць домныя печы), каміны. А колькі яшчэ засталася неагледжанага! Прадпрыемства ўяўляе сабой «завод для заводаў», выпускае прадукцыю для чорнай і каліраванай металургіі, нафтавай, хімічнай, шкляной, цэлюлозна-папяровай, будаўнічай прамысловасці. Камбінат вогнеўпораў першы ў Расіі заснаваў і вытворчасць пранптаў, якія выкарыстоўваюцца ў нафтаздабыўнай прамысловасці. Сваім выглядам пранптаў нагадваюць круглыя буйныя пясок, іх засыпаюць у разлом пароды, і гэта не дае ёй змыкацца і аблягчае здабычу нафты з нетраў. Баравіцкі камбінат вогнеўпораў мае багатую гісторыю з 1857 года. Сёлета нават адкрыўся музей прадпрыемства, які сапраўды ўражвае сваёй экспазіцыяй у некалькі вялікіх залаў.

«Цяпер наша вытворчасць распаўсюджваецца не толькі на металургію, але і на іншыя віды прамысловасці. Паралельна мы набылі кантрольны пакет акцый «Новабанка». Такім чынам, мы ўстойліва стам «на трох нагах» — выраб вогнеўпораў, пранптаў і банкіўскай дзейнасць», — падсумаваў генеральны дырэктар камбіната Уладзімір Мажорын. На камбінаце працуе больш за 4,5 тысячы чалавек — дзевяціцца частка насельніцтва Баравіч. Пра тое, што прадпрыемства прыбытковае, сведчаць не толькі словы гендырэктара. Так, адным з праектаў камбіната стаў адкрыць у 2007 годзе фізкультурна-аздраўленчы комплекс «Алімп». Для правісійнага гарадка ён выглядае самавіта. Тут і аквапарк, і боўлінг з більярдзям, спартзалы і салон прыгажоды, а таксама гасцініца, рэстаран, бар... Апроч ФАКА, на рахунку камбіната — санаторый-прафілакторый, медсанчасць, спартыўныя стадыён, база адпачынку, Дом культуры, аб'екты грамадскага харчавання, даступныя не толькі супрацоўнікам прадпрыемства, але і ўсім гараджанам. Можна задацца пытаннем, навошта невялікаму гораду такая шырокая рэкрэацыйная інфраструктура? Зрэшты, не ведаю, але наконст астатніх аб'ектаў, але па забавляльна-аздраўленчыя паслугі ў «Алімп» сталі чэргі...

Дзяня СЕРАДЗЮК.
Мінск — Ноўгародская вобласць — Мінск

■ Уся справа — у сантыметрах

ЗАЎСЁДЫ НА ВЫШЫНІ

■ Нататнік Яго жонкі

Святлана ДЗЯНІСАВА,
галоўны рэдактар часопіса «Маладосць»

ТАЕМНЫЯ ВЕДЫ

— Скажы, ну што ты ў ёй знайшоў? Мне не крыўдна. Ніколікі. Проста цікава. Апошнім часам ледзь не кожны свой вечар Ён бавіць не са мной, а ў зусім іншай кампаніі. Што дакладна яго туды цягне? — Што? Табе скажаць? Ён не робіць з пытання трагедыі. Проста так спалася. А я ўжо не вытрымліваю чакання: «заводзіцца з паўбароту» — гэта, відаць, пра мяне.

Між іншым, мой псіхолаг, разумная жанчына, настойліва рэкамендуе ўчыняць час ад часу маленькія сямейныя разборкі. Правакаваць, як той казаў, буру ў шклянцы? — гэта, аказваецца, адзін з найбавейшых абавязкаў добрай жонкі. «Дзякуй, што не сваячонных», — думаю часам я, пазіраючы ў люстэрка на бяскрыўднае падабенства сумесі Брыжыт Бардо з Катрын Дэнёў.

«Наяўнасць маленькіх праблем, — даводзіць між іншым псіхолаг, — гэта ледзь не самая надзейная прыкмета і даволі сур'ёзны залог адсутнасці праблем, так бы мовіць, буйнога маштабу». Вось так, безапеляцыйна і шматзначна. І хітравата жмурыць свае разумныя, праніклівыя вочы. Звычайна гэта адбываецца за кубкам якой-небудзь экзатычнай гарбаты, прывезенай немаведма адкуль кімсьці з яе найбольш здольных і таму надзвычай удзячных вучняў. Ува мне, калі п'ю гэтую гарбату і слухаю гэтыя словы, таксама працянаецца псіхолаг.

— Скажы, чым яна ад мяне адрозніваецца? — пытаюся ў Яго ўжо з выглядам, у якім Брыжыт Бардо яўна пераважае над Катрын Дэнёў (бо апошняй, як падказвае досвед, лепш пераважаць у выпадках трохі іншага фармату).

— Самае малое — наяўнасць лускі і жабраў, — адказвае Ён, нагадваючы ўсмешкай Мікі Рурка.

— Та-а-ак... На Купалле мы скакалі праз вогнішча і плялі вяночкі з кіпрэю, але нешта я не бачыла, каб на тым дыяроўскім берэзе былі русалкі. І таму... і таму... таму зараз вось гэта паліць у цябе. Сцеражыся!

Я гатовая шпурнуць у Яго дзве, нават тры падушкі з канані, але не ўпэўнена, што дасягнуць эфект падпарадкавання прадлісаням псіхолага. Пэўна ж, не сервіз саксонскай мануфактуры.

— Хадзем лепш са мной, пакажу табе маленькіх, што нарадзіліся ў нашай крэветкі.

Ну, я ж кажу. І так кожны вечар. То клеіць з каменчыкаў грот — атракцыйн «пакой жахаў» для блакітных неончыкаў, то перасаджае водарасці — бо, бачыць, прыліпалам нятульна: то вядзе назіранне за чародкай зялёныхкі барбусцаў, а то — прымае роды ў крэветак. Рыба і ўсё вакол яе — Яго заўсёдна-адвечныя мары і заняткі. Што застаецца мне? Плесці карункі? Якія па ліку?

Мой астралаг лічыць, што ніколі не трэба кідацца ў паніку. Калі, напрыклад, астрапрагноз абвясчае «напружанасць аспекта Сёмага дома» і з гэтай нагоды мне, можа быць, «давядзецца памяняць мужа», то я, маўляў, магу гэта зрабіць — смела і без аніякай рызыкі для сваёй, здаецца, уладкаванай будучыні.

«Неабавязкова ж фізічна!» — ссунушы акулеры на самы кончык носа, даводзіць астралаг. — Можна проста змяніць уяўленне. Гэта азначае: дастаткова падумаць пра Яго нежак інакш — і Ён паўстане ў зусім іншым святле. У паўзроку пакоя, асветленага хіба што акварыумам, не іначай. І што б я рабіла без таемных ведаў!

— Сёння ты такі рамантычны. Не тое што ўчора.

— Слухай, а давай мы з гэтай твайёй не да канца даламанай швейнай машынкі зробім лабараторны стोलік. Паставім мікраскоп і нашу сістэму луп «Рыбіна вока».

— «Рыбіна вока»?

— «Рыбіна вока».

— Гэта мая недаломаная машынка марыла некалі стаць туалетным столікам у стылі шэйбі-шык. На каваных карункавых ножках, карункавай сурвэткаю засланым. А цяпер ты хочаш крута змяніць яе лёс, усклашы на гэтыя карункі цяжар шалюў, мікраскопа і лабараторнага посуду?.. І каб наш пакой нагавдаў кабінет салодкай парачкі кшталту Марыі Складоўскай і Пера Кюры?.. Так?.. Я не супраць, мой дарагі.

Сёння цяжка знайсці жанчыну, абьякавую да абутку на высокіх абцасах — як мінімум адна пара «шпілек» у яе шафе знойдзецца. Але так было не заўсёды...

Крыху гісторыі...

Папулярнасць абутка на абцасах пачаў набываць прыкладна ў XIV стагоддзі. У шырокі ўжытак гэты абутак увялі французцы (хто б сумняваўся?!). Але з гэтага не вынікае, што раней модніцы і моднікі былі пазбаўлены магчымасці глядзець на навакольны свет з вышыні сваіх абцасаў. Калі меркаваць па археалагічных знаходках, абцасы ці іх падабенства мелі месца яшчэ ў жыцці старажытных егіпцянаў і грэкаў. Прычым карысталіся попытам як у жанчын, так і ў мужчын.

«Шпілька» ж з'явілася значна пазней. У 1950 годзе вынайшаў відэомы італьянскі дызайнер Сальваторэ Ферагама. Яго вынаходніцтва, як і ўсё геніяльнае, было вельмі простым — мадэльер замяніў звыклія абцасы танюсенькім, але вельмі трывалым металічным стрыжнем.

А ў шпілкі, у сваю чаргу, ёсць яшчэ некалькі «сабратаў» — каціны абцас і абцас-катушка. Каціны абцасі з'явіліся ў канцы 50-х гадоў мінулага стагоддзя, амаль адначасова са старэйшай сястрой-шпілкай. Распаўсюджванне атрымаў дзякуючы Одры Хэлберн. Каціны абцасы былі прызначаны для дэзючата-падлеткаў, бо лічылася, што маладзенькім лэдзі няёмка насіць высокія абцасы ці шпілкі.

Сёння абутак з каціным абцасам

можна ўбачыць падчас прэзентацый слаўтага дызайнера Маноло Бланік. Памятаеце, менавіта за яго абутак часта аддавала свае ганарары Кэры Брэдшоу — геранія серыяла «Секс у вялікім горадзе»?..

Адначасова з вынаходніцтвам шпілек і кацінага абцаса новае жыццё атрымаў і абцас-катушка. Але ён на-самрэч значна старэйшы за шпілку. Абцасы-катушкі карысталіся попытам яшчэ ў эпоху барока і ракако. Пазней абутак з такімі абцасамі (дарчы, падобнымі да пясконага гадзінніка) зноў з'явіўся ў модзе ў 1860-х гадах. Пасля чаго пра гэты смешны і мілы абцасік забыліся аж да 50-х гадоў мінулага стагоддзя.

Сёння абутак з такім нязвыклым абцасам стварае канадскі дызайнер Джон Флуваг.

Але ў любові да абцасаў розных канфігурацый былі заўважаны не толькі пералічаныя намі дызайнеры, а і многія іншыя. Якіх толькі мадэляў гэтага абутку сёння не прапануюць модніцамі!.. Ім толькі застаецца выбраць для сябе тое, што лепш пасуе да прыгожых ножаў. А ў тым, што менавіта жанчыны на абцасах кіруюць светам, няма ніякага сумнення!

3 пункту гледжання «зорак»

Мы вырашылі даведацца, якому абутку аддаюць перавагу беларускія «зоркі». Дарчы, як высветлілася ў час апытання, не ўсё вядомыя жанчыны любяць шпілкі. Але амаль кожная, аддае перавагу абутку на абцасах...

Аляксандра ГЕРАСІМЕНЯ, пльўчыца, двухразова чэмпіёнка Алімпійскіх гульняў, уладальніца залатых медальёў чэмпіянатаў свету і

Еўропы на «доўгай» і «кароткай» вадзе:

— Вядома, я люблю абутак на высокіх абцасах! А якія дзючаты яго не любяць? Абцасікі робяць ножкі яшчэ больш прывабнымі і доўгімі. Але, на жаль, знаходзіцца працягла час у такім абутку цяжка. Не ўсе туплі на высокіх абцасах зручныя, таму бліжэй да вечара ногі стамляюцца, асабліва без практыкі. Мой рабочы абутак — зраўмела ж, спартыўны. Шпілкам ці высокім абцасам аддаю перавагу рэдка, у асноўным летам ці на святах.

Вольга ВРОНСКАЯ, спявачка:

— Не выношу шпілкі! Абуваю іх толькі па неабходнасці. Аддаю перавагу мяккаму спартыўнаму абутку...

Алена ДАМАРАЦКАЯ, бізнесвумен:

— Асаблівай схільнасці менавіта да шпілек у мяне няма. Але ёсць некалькі любімых пар на шпілцы ад Вялянціна. Дарчы, вельмі зручныя! Абутак на высокіх абцасах вельмі люблю! Аднак лічу, што кожнай жанчыне неабходна знайсці сваю мадэль, каб адчуваць сябе «на вышыні». Тады за спінай вырастаюць крылы, і яна будзе не хадзіць, а лётаць на абцасах любімай вышыні!

Вера КАРЭТНІКАВА, спявачка:

— А я, наадварот, увес час — толькі на шпілках. Сустрэць мяне на абцасах можна толькі зрэдку. Нават на працягу ўсёй цяжкаснай, нягледзячы на забарону дактароў, я не здымала абутак на высачных абцасах. Люблю такі абутак за тое, што ён робіць мяне яшчэ больш гнуткай і даўгамогай. Дзякуючы такому абутку жанчына выглядае, як каралева,

таму і ісіці на абцасах неабходна таксама па-каралеўску: павольна, даючы людзям, асабліва мужчынам, сабой палюбавацца. А шпілкі — гэта наогул класіка. Дарчы, мая мама, таксама не здымае іх усё жыццё. Прычым умудраецца выстойваць у іх па 10 гадзін за дзень... Мне здаецца, моцны пол аддае перавагу ўсё ж такі прыгажуням на абцасах, а я — прамой, танюсенькай і высокай, не менш за 13 сантыметраў, шпілцы!

Наталія ПОТКІНА, дызайнер (брэнд Natasha Potkina):

— Лічу, што шпілка — гэта адна з рэдкіх рэчаў, уласцівых толькі жанчынам, а мужчынам яе ў нас ніколі не адабраць. Я люблю шпілкі за тое, што яны робяць жанчыну падцягнутай, вытанчанай і яшчэ больш жаночкай. Што датычыцца вышыні абцасаў, то яе неабходна выбіраць індывідуальна, каб было камфортна. Абутак не павінен прычыняць пакуты прыгажуням! Аддаю перавагу шпілкам 17 сантыметраў. Але за кошт платформы я гэтай вышыні не адчуваю і магу на такіх абцасах не толькі злёгка хадзіць, але нават танцаваць.

Алена КАВАЛЁВА

■ 6 хітрыкаў

Доўгія стройныя ногі — адзін з абавязковых складнікаў жаночай прывабнасці. Мабыць, таму многія з нас нярэдка жадаюць прывабіць у розце, для чаго носяць высачыныя абцасы. Аднак, калі вы думаеце, што справа тут толькі ў колькасці сантыметраў, ды памылкаецеся. На вуліцах часта прыходзіцца бачыць дзючата на абцасах, але ад гэтага іх ногі не выглядаюць бясконца доўгімі, а ў дэдатак некаторыя хадзяць так, што іх становіцца шчыра шкада. Дык вось, паколькі не ўсім нам пашанцавала мець «ногі ад вушэй», мы паспрабуем схітраваць і падоўжыць іх візуальна з дапамогай некалькіх дзейсных прыёмаў.

Пачнем з базы. База — гэта не абутак і не адзенне, гэта наша цела! Жанчына, якая горда і праманяс сваё цела, здаецца вышэйшай і — што таксама важна — упэўненай у сабе. Менавіта таму ў мадэльных школах вялікую ўвагу надаюць дэфіле, г.зн. паходцы. І адно з практыкаванняў, якое будучыя мадэляры прымушаюць рабіць да знямогі, заключаецца ў наступным: станьце ў профіль перад люстэркам і паглядзіце туды, дзе адна сыходзіцца са стोलю праманяс перад вамі. Падмыцце падбародак у кірунку позірку. Ён аказваецца пад прамым вуглом да цела. Услед за падбародак уздымаем галаву і выпрастаем спіну, выцягваемся па струнцы. Плечы адводзім назад і апускаем уніз. Жывот уцягваем. Цяпер кірэлім прамую лінію ў «дэфілюем» уздоўж яе на абцасах аж да стомленасці — гэтак практыкаванне трэба давесці да «аўтамата». Вельмі

важна бачыць сябе збоку, таму, зраўмела, цудоўна трэніравацца перад вялікім люстэркам, у якім вы бачыце сябе ва ўвесь рост. Запомніўшы становішча, старайцеся хадзіць так заўсёды, пастаянна абрываючы сябе, калі вы пачынаеце сутуліцца, выпінаеце жывот або апускаеце падбародак.

А зараз пагаворым пра дэталі — адзенне і абутак

1. Ваша фігура не павінна «дзіліцца».

Выбірайце адзенне ў адной калерывай гаме. Асабліва варта пазбягаць кантрастных спалучэнняў: невысокаю фігуру яны не проста дзеліць, а літаральна разрываюць на часткі (дарчы, пра класічныя «белы верх — чорны ніз» таксама забудзьцеся).

Скажыце «не» і гарызантальным лініям у адзенні: яны нас «прызымляюць».

Забудзьцеся пра мадэль тупляў, якія маюцца на шчыкалатках спражках, бантамі, стужкамі, шнуроўкай — усё роўна. Падобныя фасоны аўтаматычна «зразаюць» даўжыню ног.

2. Абутак не павінен рэзка кантраставаць з колерам калготак (ног) або з колерам адзення.

Напрыклад, чорныя туплі з цялеснымі калготкамі, чорнай спадніцай і белай блузкай дзеліць фігуру на 4 «часткі», адпаведна, дзючатына ў падобным «прыкладзе» калі і прыцягвае ўвагу, то яўна не даўжыню ног.

Таму, калі вы выбралі чорны абутак і чорную спадніцу, то і калготкі павінны быць чорнымі (або цёмнымі). Калі вы абудлі светлыя замшавыя боты, то і панчошкі выбірайце цялесныя, і спадніч-

ку светлую (падыдучы любія адценні бэжава-карычневых колераў, акрамя цёмнага шакаладу, які выглядае амаль чорным).

І яшчэ нюанс: паміж чорнымі туплямі і чорнымі штанамі не павінна праглядаваць ніякіх палосак цялеснага колера.

Ідэальны колер абутку летам — бэжавы і ні ў якім разе не чорны. Для пад-аўжэння ног выбірайце максімальна адкрытыя басаножкі на абцасе.

3. Абцас робіць нагу стройнай, але не заўсёды.

І тут варта прытрымлівацца некаторых правіл. Калі лыткі ў вас паўнаватая, не варта купляць вельмі тонкія «шпілкі»: кантраст згуляе не на вашу карысць. Лепш выбіраць што-небудзь больш устойлівае. Абутак з вострым носікам дадае росту, аднак калі вы нізенькая, у такім абутку будзе выглядаць смешна. Закруглены носік — якраз для вас; да таго ж ён робіць ступню акуртанай.

Занадта высокі абцас вас проста «сагне»: вы не зможаце хадзіць на ім праміа. Аптымальная вышыня — 6–7 сантыметраў. Не можаце насіць абцасы такой вышыні? Тады насіце хачя б 4–5 см, але не адмаўляйцеся ад абцаса наогул!

Выдатнае рашэнне для ахвотніц падоўжыць ногі — модная цяпер невялікая платформа, якая дапаўняе высокі абцас. Акрамя таго, што яна літаральна «выцягвае» ногі, на ёй яшчэ і хадзіць зручна!

4. Батфорты, як ні дзіўна, ногі ўкарацоўваюць. Боты павінны быць сярэдняй даўжыні або крыху вышэй за сярэднюю.

Яркі аднатонныя высокія боцікі зрокава падаўжаюць ногі. Праўда, пады-ходзяць яны толькі дзючатам з кідкай знешнасцю, якія не згубяцца на фоне саміх ботаў.

Да паўбоцікаў і батыльёнаў таксама трэба ставіцца асцярожна. Не насіце паўбоцікі з міні! Такі абутак носяць са штанамі ў абцяжку або з доўгай спадніцай, падол якой будзе закрываць верх паўбоцікаў.

Шматлікія дэкарацыі, аплікацыі і стразы на халывах ботаў таксама здольны ўкараць вашы ногі, паколькі, зноў жа, «дзеліць» фігуру. Лінія ботаў па-

вінна быць доўгай, накіраванай увось — і нішто не павінна гэтаму перашкаджаць!

5. Каб ногі выглядалі больш доўгімі, насіце прамыя штаны «ў падлогу».

Гэта значыць, ніз штаноў павінен практычна закрываць абцас. «Выцягваюць» ногі класічныя штаны са стралкай, а таксама штаны з лёгкім клёшам ад калена. Штаны з класічнай або завышанай таліяй таксама робяць фігуру больш стройнай і падцягнутай. Вузкія цёмныя штаны, якія моцна абцягваюць нагу? Калі вы можаце сабе такое дазволіць — насіце! Толькі выбірайце мадэль без нашывак, паяскоў, стразаў і іншай мішуры. Брыдзкі ўкарацоўваюць нагу, а брыдзкі з кішэнямі па баках яшчэ і патаўшчаюць ногі і сцёгнаў.

6. Спадніца таксама не апошняя справа.

Прасцей за ўсё падоўжыць ногі з дапамогай міні, хоць, зразуме-ла, не ўсе могуць сабе гэта дазволіць. Таму ваш выбар — спадніца даўжыняю да сярэдзінны калена.

Непрымальна для нас даўжыня, якая даходзіць да сярэдзінны лыткі — самага поўнага месца галёнікі. Спадніца-максі наогул «прыкоўвае» фігуру да зямлі.

Смела выкарыстоўвайце разрэзы — гэта дэзэра, зратычна. Адзін глыбокі разрэз збоку — і захопленыя погляды мужчын вам забяспечаны!

Падрыхтавала Вольга ЦЫБУЛЬСКАЯ

■ Матуліны занатоўкі

НЕ СПАЗНІЦА Б...

Пасля трых — позна! Напэўна, цяпер гэта — самы папулярны лозунг у найбольш «прасунутых» маладых бацькоў. Узброеныя тэорыяй, згодна з якой малое ва ўзросце да трох гадоў здольнае засвоіць усё навукі свету, яны не шкадуць ні сіл, ні грошай, імкнучыся забяспечыць сваім дзіцям бяспройгрышную будучыню. Прызнаюся, у свой час і я не ўтрымалася ад жадання вырасіць вундэркінда з уласнага сына. І калі ў год ён сапраўды навучыўся чытаць, я схавала куды падаль усе метадычны і дапаможнікі, вырашыўшы, што ранняе развіццё — не наша з ім тэма.

Усё так, мозг маленькага чалавека можа назапасіць неабмежаваную колькасць інфармацыі. Але навошта? Напачатку адказ на гэтае пытанне з'яўляўся ў мяне адразу: зраўмела ж, што выхвіць у сучасным свеце працей асабе не проста адукаванай, а звышадуканай. Эфектна завяўшы пра сябе як мага раней, імкліва зрабіць паспяховаю кар'еру, а надалей... А навось што далей — спрагназаваць, бадай што, немагчыма. Любая колькасць дыпламаў якіх заўгодна навучальных устаноў — яшчэ не гарантыя шчаслівай будучыні.

Ды і словы «поспех» і «шчасце» — ніяк не сінонімы...

Але разважаю пра гэта я пачала не адразу. Бо як толькі нарадзілася маё дзіця, мне так заўзята захацелася правесці практыцы, ці праўда здольнасці немаўляці настолькі бязмежныя, што на разважанні пра нейкую там будучыню ўжо не засталася і паўгадзіны. Заняткі вымагалі нямала часу, але азарт быў такі... Яшчэ падчас цяжарнасці, натрапіўшы на сайт раскручанай расійскай кампаніі, што працуе пад дэвізам «чытаць раней, чым гаварыць», я набыла карткі Домана, відэакурс на навучанні жэставай мове, яшчэ нешта... І праз колькі месяцаў ужо з гонарам дэманстравала гасцям, як мой сын чытае цэлыя сказы. Натуральна, спачатку ён проста паказваў на тыя словы, якія чытала я. Але неўзабаве пачаў спрабаваць іх паўраць. Вось толькі нават самыя прасцейшыя кніжкі не выклікалі ў яго ніякага інтарэсу. Мы проста гулялі ў словы, якія ён выдатна пазнаваў ў надрукаваным выглядзе, але да зместу тэкстаў, якія з тых слоў складаюцца, яму трэба было яшчэ дарасці. Зрэшты, як і да самастойнага чытання.

Вось тут я зноў палезла ў інтэрнэт, каб знайсці бацькоў, якія гэтаксама, як і я, навучылі сваіх дзяцей чытаць раней, чым гаварыць. І запытацца, што карыснага дала такая ранняя навука іхнім пасталелым нашчадкам. Знайшла. Запыталася. Заадно

даведлася, які гэты феномен тлумачыцца з пункту гледжання дзіцячых псіхолагаў. І вырашыла, што ўласнаму дзіцяці я зычу усё ж такі іншага лёсу.

Хаця б таму, што мне хацелася б, каб мой сын вырас не проста механічным паглынальнікам інфармацыі, а навучыўся атрымаваць шчырае задавальненне ад кніг. Няхай сабе чытае «Трох мужкецёраў» з ліхтарыкам пад коўдрай ці «Дзікае паліванне» ўпотаі падчас уроку — пярочыць не стану. Бо першую аса-лоўку ад гэтых тэкстаў сама буду памятаць усё жыццё. А тыя ж карткі Домана хоць і даюць уражальную хуткасць чытання — дык усё за кошт заблакіраванай здольнасці суперажываць кніжным героям. І ўрэшце, мала сэнсу вучыць малага чытаць да трох гадоў — без пастаянных заняткаў такі «вундэркінд» хутка ператворыцца ў самае звычайнае дзіця.

Ну і хай сабе — псіхолагі вунь у адзін голас сцвярджаюць, што эмацыянальнасць чалавека развіваецца да 7 гадоў. Рагатаць, выдумляць, набіваць гуцак, гуляць з мэтай проста гуляць і заводзіць сяброў сярод людзей, жывёл і дрэў у гэтым узросце нашмат карысней. Як мудра заўважыла маленькая дачка адной з маіх новых інтэрнэт-знаёміц: «Навошта быць першым, калі ты не будзеш шчаслівым?»

Дарчы, чалкам магчыма, што звыклым спосабам мой сын навучыцца чытаць яшчэ не хутка. Ёсць тэорыя, быццам здольнасці

можна высветліць траха не ў калысцы — маўляў, ужо ў першыя месяцы жыцця відаць, якая частка мозга будзе ў чалавека «вядучай». У залежнасці ад гэтага вызначаюць «дзяцей гуку», «дзяцей слова», «знаку», «колераў»... У адпаведнасці з такой класіфікацыйнай лёгка прадбачыць, будзе ваш сын ці дачка радаваць бацькоў школьнымі поспехамі, альбо вам не варта і разлічваць, што наладка «возмецца за розум» раней, чым атрымае пашпарт. Натуральна, чым ён будзе займацца далей, таксама можна спрагназаваць... Не ведаю, як там што на самой справе, але мы з братам сапраўды навучыліся чытаць у тры гады, прычым фактычна самі — улюбёнай цацкай у нас абаялі былі пластыкавыя літары, хоць займацца з намі спецыяльна ніхто не імкнуўся. Прыхільны тэорыі сцвярджаюць, што так і мусіла адбыцца — проста і ў мяне, і ў брата (які, між іншым, стаў выкладчыкам літаратуры) моц настроены менавіта ў «слуханым» кірунку. І нічога ўнікальнага тут няма (хоць мой муж — дакладна «дзіця знаку» — так не лічыць)...

Зрэшты, мне не трэба было напружвацца, каб заўважыць, як наш маленькі Антошка рэагуе на гукі і музычныя інструменты. Як і

было абяцана, размаўляць ён пачаў вельмі рана, прычым адначасова са словамі спрабаваў «вымаўляць» усё, што чулася навокол: грукат будоўлі і шоргат лісця на ветры, намы з ім крокі па асфальце і па снее... Дагэтуль здаюцца, што можа прымусіць яго сядзець спакойна — сімфанічны ці джазавы аркестр («мульцікі» ён звычайна глядзіць, стаячы на галаве). У гонар першага дня нараджэння сына я нават адважылася пайсці з ім у філармонію. Праўда, на другой гадзіне канцэрта нам усё ж давалося пакінуць залу — Антон пачаў надта гучна падпяваць...

Але рабіць з яго «другога Моцарта» я не збіраюся — Моцарт не пачуваўся

ОБЪЯВЛЕНИЕ О ТОРГАХ

Table with 2 columns: Наименование (описание) имущества, Собственник (владелец) имущества. Contains details for lots 1-8, including location and area.

15.11.2013 г. в 15.00 СОСТОИТСЯ ВНЕОЧЕРЕДНОЕ ОБЩЕ СОБРАНИЕ АКЦИОНЕРОВ ОАО «Элегант»

- ПОВЕСТКА ДНЯ: 1. О сделках Общества. 2. Об изъятии имущества. 3. Об изменении уставного фонда...

15.11.2013 г. в 16.00 состоится внеочередное общее собрание акционеров ОАО «Сантехэлектромонтаж».

- Повестка дня: 1) О приобретении акций ОАО «Сантехэлектромонтаж» на баланс общества. 2. Местонахождение ОАО «Сантехэлектромонтаж»...

ГАЙНЕСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ проводит аукцион по продаже земельных участков в частную собственность гражданам Республики Беларусь для строительства и обслуживания многоквартирных жилых домов

Table with 7 columns: № лота, Адрес земельного участка, Площадь земельного участка, Наименование инженерных сетей, Начальная цена (бел. рублей), Задаток (бел. рублей), Расходы по изготовлению документации.

Аукцион проводится 6.12.2013 года в 10.00 по адресу: д. Логоза, ул. Центральная, д. 2 Логозского района Минской области, здание Гайнеского исполнительного комитета...

Информация о застройщике

Открытое акционерное общество «МАПИД», расположенное по адресу: г. Минск, ул. Р. Люксембург, 205, режим работы: понедельник – четверг – 8.30–17.30, пятница – 8.30–16.15, обед – 12.45–13.30, суббота, воскресенье, государственные праздники – выходной.

- 1. Жилой дом № 54 по ул. Матусевича. 2. Жилой дом № 96 по ул. Нестерова. 3. Жилой дом № 29 по ул. Казимировой. 4. Жилой дом № 7 по ул. Киреевко. 5. Жилой дом № 22 по ул. Горьцкого.

Информация о проекте строительства. Цель проекта – строительство многоквартирного жилого дома, в том числе с привлечением к строительству 30% дольщиков из числа многодетных семей...

ПРОЕКТИРУЕМАЯ ДЕКЛАРАЦИЯ

(о проекте строительства жилого дома № 21А (по генплану) объекта «Строительство двух многоквартирных жилых домов серии М464-У1 со встроенным отделением сбербанка, продовольственным магазином и административным помещением на месте жилого дома № 21 по генплану в микрорайоне Каменная Горка-4»)

Местоположение строящегося многоквартирного жилого дома – г. Минск, Фрунзенский район, жилой дом № 21А по генплану в составе объекта «Строительство двух многоквартирных жилых домов серии М464-У1 со встроенным отделением сбербанка, продовольственным магазином и административным помещением на месте жилого дома № 21 по генплану в микрорайоне Каменная Горка-4».

Права застройщика на земельный участок подтверждает решение Мингорисполкома № 4012 от 27 декабря 2012 г., свидетельства (удостоверения) о государственной регистрации создания земельного участка и возникновения права на него от 25 февраля 2013 г. № 500/451-6180...

ПАПЕРУ — НА ЭЛЕКТРОННЫ НОСЫТ

У Гомелі пачалася акцыя-конкурс па зборы макулатуры «Захоўваем прыроду — захоўваем жыццё!». Да 20 снежня гарадская арганізацыя БРСМ запрашае ўсіх жыхароў Гомеля прыняць удзел у зборы макулатуры...

БЕЛАРУСЬБАНК. ОАО «АСБ Беларусбанк» информирует, что с 01.11.2013 по вновь принимаемым срочным банковским вкладам (депозитам) в белорусских рублях «Гарантированный доход» на 35 дней установлена процентная ставка в размере 49% годовых...

Гродненский филиал РУП «Институт недвижимости и оценки» ИЗВЕЩАЕТ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА ПО ПРОДАЖЕ ИМУЩЕСТВА

Table with 2 columns: Наименование, Характеристика. Lists various lots for auction, including residential buildings, land plots, and industrial facilities.

Table with 2 columns: Обременения на объект со стороны 3-х лиц, Земельный участок, Начальная цена продажи, Сумма задатка, Продавец, Организатор торгов, Условия аукциона, Условия оплаты, Срок заключения договора купли-продажи, Номер р/с для перечисления задатка.

Аукцион состоится 3 декабря 2013 г. в 10.00 по адресу: Гродненская область, г. Гродно, ул. Врублевского, 3, 209. К участию в аукционе допускаются физические лица, юридические лица и индивидуальные предприниматели...

ОБЪЯВЛЕНИЕ О ТОРГАХ

Table with 2 columns: Наименование (описание) имущества, Собственник (владелец) имущества, Местонахождение (адрес) имущества, Место (адрес), дата и время проведения торгов, Справочная информация об организаторе торгов, Условия и порядок проведения торгов.

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ПОВТОРНОГО АУКЦИОНА

Государственное предприятие «Минский областной центр инвестиций и приватизации» (организатор аукциона) по поручению Открытого акционерного общества «Минский агросервис» (продавец) проводит повторный открытый аукцион по продаже одним лотом имущества (в комплексе):

